

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 47

Barcelona, 3 de desembre del 1938

Preu: 50 cèntims

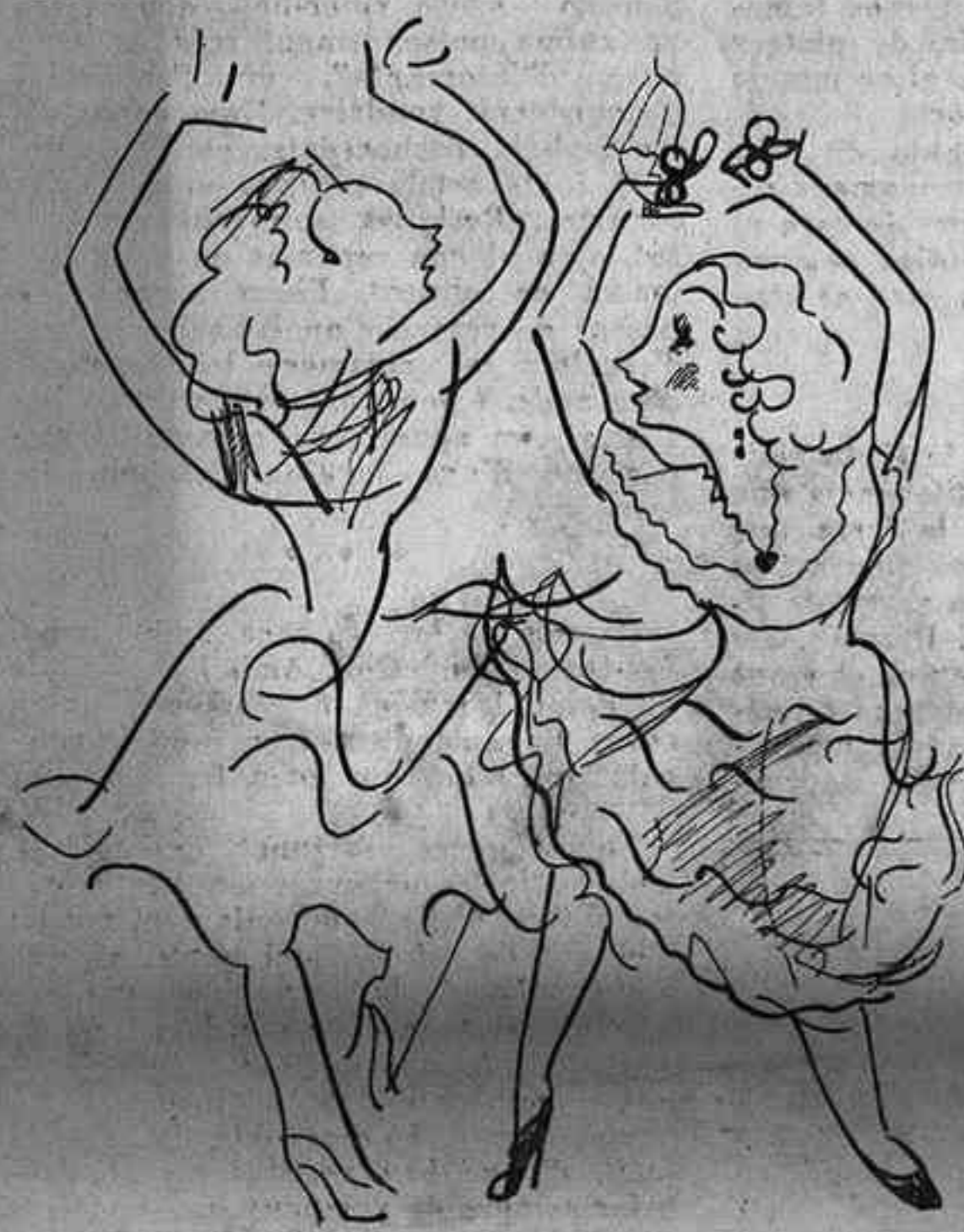
Dibuixos d'infant

La Secretaria Femenina del Comitè Nacional del Socors Roig inaugura fa poc una exposició de dibuix infantil al Casal de la Cultura. Hi figuraven més de tres mil exemplars tramesos per nens de tot Catalunya. El dia 8, davant

seva línia vocacional, conduent a un món il·lògic, fantàstic, màgic. Un fet a lamentar: la vanitat de l'adult, que no més reputa important el que s'adiu al seu "bon sentit" elevat a la categoria d'aspiració suprema. D'això en deriven funestes desviacions pedagògiques.

L'obsessió del moviment és en el noi un factor transcendental. Un moble, una ceràmica, un tapis... no són vistos pel noi, tot i romandre enfront seu quotidianament. Sí, en canvi, la pèndola del rellotge. Les coses no són per ell res més que pretextos d'acció. ¿Per què aquest ninot només té cap (un cercle) i cames (dues ratlles)? Perquè per l'infant que el féu l'home només menja i camina. El que hi manca és accessori... Moviment! Moviment circular, sobretot. En el dibuix del nen no hi ha res estàtic, res real, res lògic, res complet, res representatiu... Només ell pot dir-nos els seus secrets, que pertanyen a una taumatúrgia separada per un abisme del món de les suposades realitats adultes. ¿Què dibuixa, com dibuixa el nen? Està a l'abast de tothom investigar-ho, sempre que no

què aquesta ha estat l'única que hem vist purament infantil, i és també l'única, a Barcelona, que ha estat presentada d'una manera assequible al visitant desproveït del guiatge de la psicologia del noi. La seva novetat — i també el seu mèrit — venia del fet d'acompanyar els dibuixos amb comentaris que posaven de relleu la intenció dels petits autors; i el criteri que prevalgué en la tria recolzava en el mecanisme psíquic que precedeix la fixació del gràfic en el paper. En un opuscle ben documentat, Antoni Gelabert tingué cura d'advertir que en l'arreglada de material no el desvià cap matis estètic; és més, cas d'abellir-li aquest aspecte, tampoc no hauria reeixit, per tal com (segons afirmava a

Dibuix lliure de R. R., noia de 11 anys, de Barcelona (Tamany natural: 124 x 155 mm.)

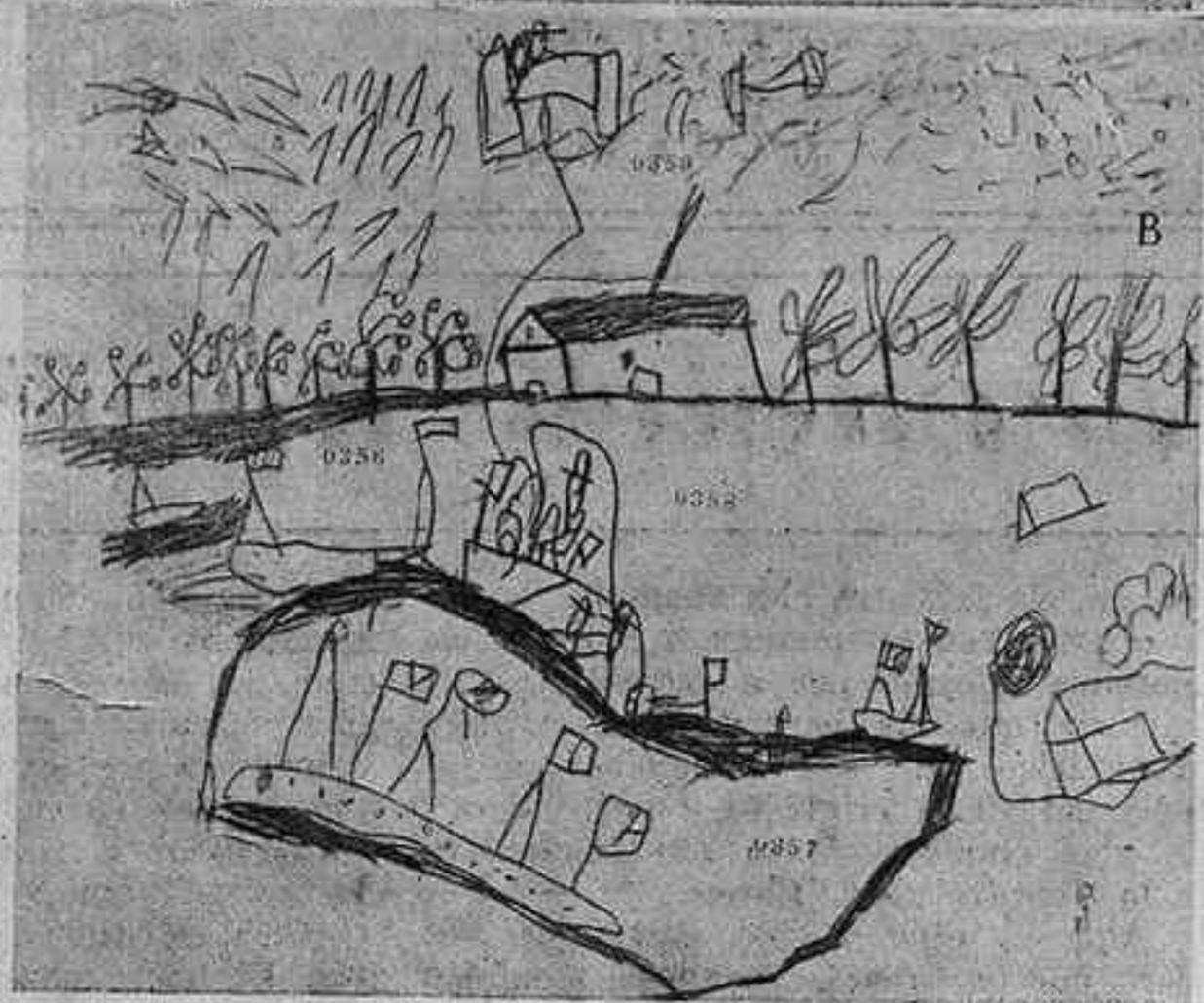
d'un públic nombrós, després d'un breu parlament introductiu pronunciat pel professor de la Universitat Dr. Jaume Serra Hunter, el Dr. Emili Mira va cloure l'exposició amb una conferència en què desenvolupà el tema "Què, com i per què dibuixa l'infant".

Què és, com és fet, per què es fa? Això és el que cal saber. Aquestes foren les tres preguntes que serviren de punt de partença al Dr. Mira en la seva al·lucinant conferència, que ben mirat hauria estat més útil en inaugurar l'exposició que no en cloure-la. Un resum? Unes dades?

El nen de tres a quatre anys, endut per la pruja, el furor de moviment, cerca sempre adalera la tercera dimensió de les coses. Els primers moviments són propulsors, exploradors; però aviat esdevenen expressius, i acaben per donar forma gràfica al dinamisme. Amb els moviments incessants dels dits, el nen ja fa veritables dibuixos en l'aire. La fixació, l'expressió, el llenguatge gràfic, ve com una conquesta. Un detall important: els dibuixos del nen s'han de saber llegir, el món dels nens no és el de l'adult, car la percepció del pàrvul és difusa, emotiva, dinàmica; no capta el que té a l'entorn, sinó el que requereix la

s'hagi ofegat la seva iniciativa amb imposicions instructives mantingudes amb el desig fúnebre d'atènyer una maturitat precoç. ¿PER QUÈ dibuixa? Ah! Això ens ho aclariria el filòsof. El Dr. Serra Hunter ens hauria d'espessorar aquest viarany difícil.

Aquesta exposició ens en recorda una altra, oberta al públic en l'Arxiu Històric de la Ciutat a primeries del 1936, deguda a Antoni Gelabert, llavors professor del Grup Escolar del carrer de Casp, i Sebastià Pla, director d'aquest magnífic Grup. En fem esment, malgrat correspondre a una data llunyana, per-

Dibuixos fets en llibertat per dos nens normals de 5 anys, de Barcelona. (Tamany natural A - 125 x 116 mm. B - 220 x 157 mm.)

l'apartat quarè, pàgina tretze de l'Al·ludit opuscle) al seu entendre "el noi de tres anys no és artista, el de catorze és un mal artista"; volent englobar en dues edats fictícies — car l'edat cronològica no concorda mai amb la psicològica — dues èpoques que sempre se succeïxen amb una delimitació clara: aquella en què el noi dibuixa per desig d'expressió, "per

Monòlegs interiors

El poble escollit

Per l'avinguda dels pobles davalla l'urc del poble escollit. La sement d'Abraham ha tret tija, fulla, ha florit, ha fruitat. Els flagells assolten Egipte. Pel desert la columna de foc — i de fum — ja de guia, mentre el manà espera la tanda de ploure i la vara de Moïses es prepara per al truc del saurí. La Terra de Promissió s'obre com una amada impacient esperant l'envestida de Josuè. El poble escollit ja és ben escollit. Jehovà se'l mira i somriu i, divertit i complaent, deixarà de donar corda al rellotge de sol perquè el poble escollit pugui estossinar filisteus amb claror de dia. Endavant la superbia! No és el poble escollit? La gran empena de l'escollidesa arribarà al dia que, amb arguments clericals, serà sacrificat el gran home just, després de tants altres homes justos, no tan grans, sacrificats abans d'ell.

Oh, allò era un poble escollit? Com ha anat? Qui ho ha dit? L'escollit era l'altre, és clar. Romà, tu tindràs l'imperi dels pobles. Delenda Cartago. Empeny, pitja, abonyega a la teva faisó. I ara, roma cristià, ¿qui més escollit que tu? In hoc signo vinces. Endavant la superbia! Santa Helena fa arqueologia. Els jocs de paraules dels concilis omplen de sang el món. Però, ai las, qui deia que era aquest l'escollit? No declina? ¿I no es lleva un altre astre a l'Orient? Abraham havia llençat la seva sement al desert. Però Jehovà, ull viu, veïllava a cavall d'un nívol. No ploris, Agar. No somiquis, Ismael. Tindreu dàtils, dàtils, dàtils frescos i ardents. Mahoma, el gran dàtil, es retorç epilépticament al dictat de l'arcàngel. La pedra de la Kaaba es torna negra d'angúnia. Jehovà és Allà. No hi ha altre Jehovà que Allà. Ah! Caravanes robarem, presoners torturarem i fanàtics conversos tindrem. La flama encesa a l'Àrabia s'escorre per l'Àfrica. Ja som a Egipte. Tras tras. Tot Libia trepada sota les potes trontolladores de cavalls cavalcats. Enllà. Hamalahi hamalahi. L'Àfrica és nostra. Mehalles, mehalles. Te encuentro. Ja som a Espanya. Anunt i crits gútrals. Un poble escollit vessa pel Pirineu.

Mahoma o Atila? Carlemany, Gengis Kan o Tamerlan? Tots, tots. Tots ben triats, oh déus! Però busquem, busquem: no trobariem res millor? Les llàgrimes de Boabdil Chicuelo són les perles d'Isabel la Católica que equiparen les caravel·les que conqueririen un món per a la Fe. Gran reucepta. Llunya, llunya per a la Santa Inquisició. Cada hidalgo porta al cos un rei, un jesuïta i un dominic. Voleu res més triat? ¿El súmmum, la corona, l'acabament de l'escollidesa? Creu'tho. Això no s'acaba així. Petits pobles escollidets fan llurs petits estralls. Ja vindrà, ja vindrà. Ja el tenim. Vive l'Emperre! El Papa corona Napoleó. L'Univers dans ma poche. Je suis la gloire. Endavant la superbia! I ara ve l'altre, l'escollit en fred, el ferro del Cancellier de Ferro, el llautó de l'Emperador esguerrat, el bigotet del bell Adolf. Über alles. Gott mit uns. Pensem amb la sang, escopim sobre la llibertat. Aris, aris, mireu aquell jueu que corre. Volteu-lo, estossineu-lo!

Jueus, poble escollit, tots els escollits de tanda l'han anat escollint per a llurs cops. Apa, vés, aparta't. A mort le jui! Perro judío. Strafe, strafe. Què més? I no series verament escollit entre els pobles? No llavors que Jehovà et somreïa des de dalt del seu nívol. No llavors de la columna de foc i el manà i els llamps del Sinai. Sinó després, segle rera segle, i ara mateix, ell en hostil absència rera el nívol dels enemics, i tu present més que mai en la noble prova de la dissort. Escarnit, perseguit, humiliat; però — com el gran home just de qui ets imatge viva — victoriós en els vors decents.

C. A. JORDANA

jocum", i aquella en què sent fretura de representació, que apareix quan el seu esperit arriba al nivell de l'activitat adulta.

En la primera època, àdhuc reduint-se a simples gargoteigs, a persones esquematitzades amb cercles, a sincrasis intel·ligibles a l'adult, a les perspectives impossibles del rabatement, i a falsejats evidents com dones amb dos nassos, mans amb vint dits, membres desarticulats, etc., el dibuix infantil és sempre per a l'observació psicològica un material valuós. En la segona època s'observa, per contra, les més de les vegades, la còpia fracassada, la imitació impersonal i la impotència tècnica. El canvi quasi brusca d'ordre psíquic provoca una intensa crisi i l'interès de l'obra gràfica decreix àdhuc per al mateix psicòleg.

Els qui visiten desprevinguts exposicions de dibuix infantil lliure no acostumen a dissimular la preferència per

Dibuix lliure de M. L., nens de 5 anys, de Barcelona. (Tamany natural: 72 x 65 mm.)

la producció d'aquesta darrera etapa; s'embadaleïxen, doncs, pel que ja no és dibuix d'infant. Busquen el cas rar; busquen la precocitat, l'adult en el cos de noi. La gentada que vers el 1919 elogiava a les Galeries Leicester les obres (Segueix a la pàgina tercera)

POLITICA INTERNACIONAL

DECRETES - LLEIS A FRANÇA

A mig novembre el govern Daladier va decidir-se a publicar els Decrets-lleis que en ús dels plens poders atorgats per les Cambres legislatives feia dos mesos venia preparant el ministre de Finances M. Marchandieu i que, després de la seva dimissió, han passat a la història com el pla del nou ministre M. Paul Reynaud. El nom del ministre de Treball M. Ch. Pomaret i de Treballs públics M. de Monzie, van units estretament a aquesta obra, que alguns qualifiquen de reconstrucció, altres de sacrifici, i el nostre brau col·lega "L'Humanité" batejava amb l'epítet de decrets de misèria i de reacció social!

El govern radical socialista que detenta el poder i que el món coneix en síntesi com el govern Daladier-Bonnet,

no és ni la mínima expressió d'un govern de Front popular. Vençut a Munic el mes de setembre, va arreconar el que li restava de l'impuls que el triomf electoral de maig del 1936 havia donat al poder públic de la gloriosa França, i, d'esquena al proletariat, intenta reanimar la moral burgesa que un dia fou l'ànima de la nació, però que avui, a França com a tot arreu, ha perdut tota valor positiva i es consagra a impedir la normal i pacífica evolució vers la nova era.

Daladier és un home coratjós i tenaç. Alguna semblança té amb el seu col·lega Chamberlain, a qui tampoc no afecten els fracassos. Ni l'un ni l'altre no han inventat res ni diuen res de nou. Això fóra una bona condició en aquesta època d'esgarips i truculències

si no tingués el vici de carregar el mort invariablement damunt l'espatlla del débil. Si en el camp internacional, Abissínia, Xina, Txecoslovàquia i Espanya han hagut de pagar totes les despeses, en el recinte nacional els treballadors han de pagar els deutes que la incapacitat, la mala fe i la rapacitat capitalista amunteguen damunt el cos social. És un joc antic i irritant: si es fan algunes concessions als treballadors, i si aquests obliguen al compliment de les lleis i pactes col·lectius per mitjà de vagues o per pressió sindical, els capitals emigren o s'estanquen, els treballs es paralitzen, els canvis s'enviden, els tributs declinen i el deute nacional creix en proporcions fantàstiques. I d'això en té la culpa una me-

(Segueix a la pàgina segona)

ELS SANTS OLIS DE L'EXTREMA-UNCIÓ, per Apa

— Au, papa: una mica d'oli de ricí...
— Sacrilegi! Així paga el diable a qui bé el serveix

Cartas del front

He rebut dues lletres

He rebut dues lletres. Llegir-les, m'ha produït una pregona emoció. Són les dues primeres cartes que uns soldats han arribat a escriure. L'un és català i l'altre andalús. Tenen vint-i-nou i trenta anys, respectivament. Casats i amb fills. Duen any i mig de front, i, fins ara, es veien amb treballs per poder-se comunicar amb llurs familiars.

Un matí, als pocs dies d'haver-me incorporat al batalló, vaig fer una visita a l'escola que tenim improvisada, a l'ombra de la pineda. Una dotzena de xicots feien redós, asseguts a terra, mentre el milicià de la Cultura s'afanyava a familiaritzar-los amb les primeres lletres. En veure'm, tots varen aixecar-se. Una mica cohibits. Impressionats de la meua presència. Vaig encetar la conversa.

— Què us sembla, a vosaltres, és profitós tot això que se us ensenya.

— De bell antuvi, ningú no va respondre'm. Vaig donar-me de la seva confusió. Un bri de vergonya els hi roïa els rostres.

— Quants anys tens, tu?

— Vint-i-sis — va respondre'm un, abaixant els ulls.

— Havia anat a l'escola?

— No, senyor! A set anys caig començar a treballar. A casa érem cinc germans. El pare morí aviat i les necessitats vingueren de pressa. Els més grans havien d'ajudar la mare a pujar la casa.

L'esguard d'aquest xicot, mentre recorda els dies llunyanos, va fer-se melangios. Aquesta conversa l'enfarfega. Procuo assenar-lo:

— T'agrada aprendre de llegir i escriure?

— Força! Però...

Aquesta frase no acabada, vol dir moltes coses. Tantes, que en aquest moment no goso explicar-me'n cap.

— Miri — i m'ensenya un paper emborronat amb quatre malgades lletres que omplen tota la pàgina. — Les meves mans ja són massa dures per arribar a escriure tal com cal.

La conversa guanya en interès. Trec la petaca i els invito a fumar. Això els anima i a poc a poc veig que em prenen confiança. Repren les meves preguntes.

— I tu? — assenyalo un xicot de faccions aspres, i posat indolent; — no en vols aprendre de llegir?

El meu preguntat ha envermellit, sobtadament. La meua pregunta li ha produït una reacció de vergonya.

— Ja tinc masses anys, jo!

— Quants en tens?

— Trenta.

— No són pas molts. Jo en tinc trenta-un i, ja veus, encara tinc ganes d'aprendre.

— Oh, vostè!...

Li endevino l'amargament que traspuia les seves paraules.

Més enllà de la veu, amb un gemec d'impotència, s'hi regira tota una vida. Trenta anys inútils, de treball esgotador, de misèries i d'ignorància, al davant dels quals, les injustícies humanes han anat cavalcant-hi, creant una situació incoadora d'odis i de menyspreus, com una argolla asfixiant que un dia o altre havia de rompre's.

La veu d'aquest xicot té una amargor infinita. "Oh, vostè!", vol dir que jo, i tots aquells que com jo hem gaudit d'una infantesa més acurada, som d'una altra casta. Dels privilegiats. Així li ho endevino. I me'n sap greu. Procuo rehabilitar-me, i, ensems, encoratjar-lo.

— Encara hi ets a temps. Per això som aquí, emprant el fusell com a arma de cultura. Cap altre sentit no té la nostra lluita, si no fos això, si no fos que volem que els temps passats no tornin amb tot el seguici d'injustícies i diferències socials, de vides explotades, de fam i de misèria, el nostre sacrifici d'avui fóra ben bé inútil.

M'adono que a desgrat de les meves paraules, encara hi han ombres en molts d'esguardos... Ombres que no vénen, però, del dubte ni de la inexactitud en el concepte de la nostra guerra. Vénen, més aviat, de l'interrogant obert al nostre entorn. ¿Serem vius, encara, demà? Si la mort ens sobta a cada minut, ¿per què hem d'escarrassar-nos obligant la intel·ligència?

No m'equivooco. Pel magi d'aquest soldat de trenta anys, hi fan desfudada unes preguntes semblants. Els parprens tentinegen i tot el rostre es contreu amb un deix d'indiferència.

— Qui serà viu, demà? A la guerra, només l'avui compta. El demà és una incògnita.

— T'equivooco. És el demà, precisament, el que ha de comptar. Aquest demà durant tants d'anys arrapat al nostre magi, i pel

millorament del qual la nostra vida ha estat una lluita constant. I si per altra cosa no, al menys, perquè els nostres fills i els fills dels nostres fills no hagin d'abaixar la testa ni corvar l'espatlla com els esclaus.

— És cert, és cert, Comissari! Només pels nostres fills som capaçes d'aguantar els dolors d'aquesta guerra...

— Veiam, doncs, si procureu, tots plegats, aprendre ràpidament el que aquí se us ensenya per tal que el vostre esforç us faci dignes dels fills per la sort dels quals oferiu la sang i la vida...

* * *

Fa, avui, més i mig just d'engu que a l'ombra de les pinedes pirinenques, uns xicots iniciaven el primer contacte amb els llibres. Enganyada l'ànima pels tals invisibles d'una ignorància absoluta. Escèptics. Insegurs de la seva pròpia voluntat. Anorreats pel llust d'una vida tan inútil com absurda. Esperonats, però, per l'alba d'un demà més digne, més humà, més lliure. Mes i mig, que les tenebres del pensament, sentiren fretura d'aclarir-se. I al cap d'aquest temps — brevíssim, sense importància, en la vida d'un home, — rebo dues lletres que m'han causat tanta admiració com sorpresa.

Tremola la veu, quan les cartes, closes dintre l'envolop, són posades al meu abast. Han estat escrites per aquells dos soldats que més desencisats en parlaren. I ara, quan posen damunt les meves mans el tros de paper, sembla que les nines dels ulls s'il·luminen de clarors insospitades i el somris dels llavis té com un aire de triomf...

— La nostra primera carta, Comissari!

I tot ja com un riure al seu entorn.

Jo esquinço el sobre i, de baix, contemplo els meus soldats. Palplantats al meu davant, gairebé ni respiren. Ho endevino a través de la seva rigidesa. M'esguardo amb una emoció indissimulable! Estarà bé? Estarà malament? Que l'in sembla, Comissari?

— Bé. Molt bé! Jo, en el vostre cas, no l'hauria feta pas millor. N'esteu satisfets?

— Sí, senyor!

— Què us sembla, ha estat difícil?

— A la primèria, sí. Jo mateix — em diu un d'ells — no m'hi veia pas amb cor. Era un nou món que s'obria al davant meu. Un món que em semblava inabastable. Prenyat d'interrogants. Després, a mida que la paciència del mestre, anava familiaritzant-me amb les figures diminutes del llibre imprès, tot jo tremolava. Volia anar de pressa. Em semblava que anava molt a poc a poc. Que no assoliria d'aprendre allò que necessitava aprendre. I les mans em tremolaven quan els dits intentaven escriure. Em desanimava. Aviat, però, em refeia. Recordava aquelles paraules de quan els Pirineus i el record se n'anava lluny, vers la llar on els meus fills esperaven saber noves veus. I amb l'afany d'escriure totes les meves coses sense l'ajut dels companys, vaig començar a recomençar cada dia amb més il·lusió, fins que he lograt d'escriure aquestes ratlles que ara us duc... Però... oi que són mal fetes?

— I ca, home! Jo les entenc perfectament. I tu. I qualsevol altre, sabran llegir-les. I els teus fills i la teua esposa, podran saber, des d'ara endavant, allò que tu voldràs que sàpiguen. I ja no necessitaràs ningú per contar-los-hi com els enyores i com els estimes... Oi que ara ja no hi creus en que puguis morir?

No. Certament que no hi penso. Jo he llegit les dues lletres i són totes dues amarades d'un desig de viure, tumultuós. Cada paraula és una promesa. Cada mot és un cant a la vida, a la nova vida que germina sota l'impuls de la consciència desvellada i del despertar joios de la intel·ligència, fins ara adormida. Cada lletra és una emoció que ofega el sentiment i obre, a la vegada, tots els camins de l'esperança. Només per contemplar aquest parell de soldats — infants, com se senten joiosos, satisfets d'haver pogut aprendre, a trenta anys, les primeres lletres — valia la pena que aquesta guerra vingüés. Tanmateix, ells seran la veu que pregonarà a tots els aires, per quina cosa es lluita als rengles de la República. I des d'ara endavant, uns homes anònims que al peu de la trinxera, amb la seva abnegació i heroisme exposen la seva vida perquè ja mai més la incultura, l'esclavatge de les consciències permeti que una altra guerra es desencadeni i la Humanitat s'esfondri amb llacs de sang i de tragèdia.

J. CID I MULET

Ombres d'Europa

Un ídol trencat

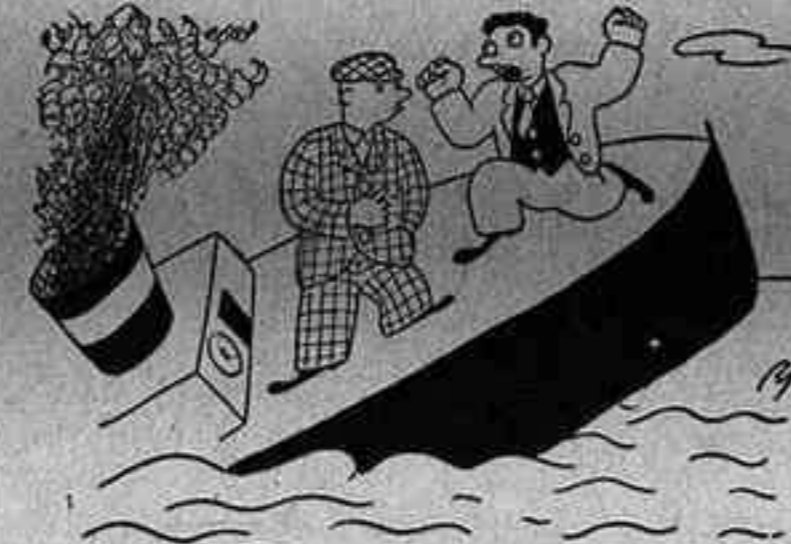
Fou un personatge cèlebre. Tenia tot el que calia per passar a la posteritat. Fins el color. El seu nom i el seu art arribaren a apassionar les multituds. Durant molt de temps, gairebé cada dia, el cable transmeté preferentment noves d'ell a tots els punts del planeta. La seva silueta de triomfador, coronada per un constant somriure optimista, fou popularitzada a través de cent mil "poses" diferents a totes les revistes i diaris del món. Sofrí l'escomesa dels més experimentats caçadors d'autògrafs i el setge constant d'audacioses i encopetades dames. Alternà amb moltes celebritats i s'emborratxà fraternalment amb els grans senyors de la política, àrbitres dels destins d'un continent. I, perquè no li manqués res, tampoc no li mancà l'homenatge oficial del seu Govern, que el condecorà en un acte públic, veritablement apoteòsic. Tota una llegenda de personatge extraordinàriament afalagat per la fortuna.

Avui, com tots els ídols caiguts, camina inexistent, gairebé fet un fastame, pels carrers cèntrics d'una gran urbs cosmopolita, que ignora la llegenda principesc d'aquest pobre negre.

El record de robes de seda extra, que cobriren el seu cos de banús, de magnífics vestits que donaren relleu a la seva silueta popular, retallada del marc de distingits salons, de casinos famosos, de cabarets de moda, de platges aristocràtiques o damunt l'altar mascle dels grans camps de esports.

Tota una sèrie inacabable de dies fastuosos, de triomfs continuament renovats, de viure sense ahir, de cara al futur preconquerit, ascendint sempre com una sageta engegada cara al blau del cel!

I un dia, el principi de la fi. La lluita desesperada amb la indiferència que colpejava a les portes de la fama, que anava embolcallant la seva figura i el seu nom en una espesseïda xarxa de silencis i de postergacions. Després, els viatges esforçats, confós entre el munt anodí d'una llista de passatgers de segona classe, cercant, com els propietaris desafortunats de cavalls de cur-

— Se'n va a fora! Se'n va a fora!
— Està bé, home, està bé! No avalotis tant, per això.
Al capdavant no és teu...

ses, nous "studs" on provar sort. I amb les darreres victòries, forçades al trot cansat d'una vida que inevitablement s'enfonsava, l'oblit.
Com a teló, la pobresa.

El negre se sent inundat per aquest indefinit dolor, que deu sentir més viu com més tracta de podar les arrels roges, enfonsades en la fosca terra dels seus miserables ensomnis.

Està encanallat, meravellósament encanallat. Podríem dir: mireu l'Europa que s'ha devorat ella mateixa. Ha deixat una desferia de la seva vida anterior que dorm en els portals, contra les vidrieries lluminoses. Diluvi de silencis dramàtics, ha estat deixat definitivament de banda.

Ell coneix la seva història com si fos la d'altri. Demana una cigarreta. Colpeja amb el bastó rítmicament. Si el conviden a prendre una copa, accepta i demana aiguardent, desafiant totes les seves malalties cròniques. No sap negar aquest plaer malaltís als que només l'inviten per furgar de prop en una glòria podrida. Veient-lo així, vençut, llençat, fidel al seu destí, amb la paorosa realitat de la seva vida, pensem — sense voler-ho — que la seva ànima potser tingui més de cent anys d'"atorrante". De "sablista", d'empedernit rondaire, nom com als noctàmbuls desheredats, als "canillits" i als estels perduts entre focus elèctrics. Resignat, somrient malgrat tot, amb el cap repenjat en una dura massa de ciment, l'hem sorprès en passar de retorn d'un cenacle, cansats d'escollar la xerrameca insubstantial d'un amic. I hem repassat la seva existència com aquell que repassa el mecanisme d'una joguina descomposta, trencada.

Pensem en la seva raça, amb rumba, fox-trot, i xarleston. Amb llargs udols de dolor i música de cadenes contra ossos. Raça agonitzant en tots els mercats del món, en totes les factories del món.

Aquest negre afortunat, que mirava amb fàstic les primeres manifestacions socialistes, que visqué odiat el miting i el crit de rebel·lia del poble, perquè s'enorgullia de la seva vida sumptuosament exhibida d'ací d'allà, de les seves amistats encopetades i dels seus quinze minuts d'actualitat; que tingué, a més a més, la desgràcia d'una vida fàcil, d'anar ben vestit i alegre, embriac sempre de xampany, és el sarcasme de la seva raça dolorida, de la seva classe llagada.

Si dels seus germans en feren a Europa carn de mercat, d'ell en feren carn d'escarní! Pobre negre acaronat per la societat d'una època enfeitada d'extravagàncies i d'apetències desconegudes! Divertida o paorosa figura d'un continent que ronca el seu progrés amb el brunzir de les seves màquines destructores!

En el cantell d'uns sendals fuma una burilla amb les cames doblegades, amb la consciència doblegada.

Epopeia ja gastada la de l'ídol que arriba a creure's ascendit de classe pel sol fet de franquejar-se amb aquells que el llicencien perquè els diverteixi o els emociï. Allà l'hem deixat, llençat al carrer, com els gossos de ningú. Com un record. Com una cicatriu.

Podrien dir-nos que tot això és terriblement infame. No. La cosa terriblement infame és una altra de la qual no val la pena parlar. El nom és producte de l'ambient. Recordem l'ambient en què es desenvolupà la seva personalitat — si alguna vegada la tingué efectivament — d'aquest pobre negre que en menys d'una dècada conegué totes les grandeses i totes les misèries de la vida.

Domènec S. MAGLIONE

sepult que no ha pogut mai decidir res. La intenció s'ha vist frustrada. Capcots i moixos, mister Chamberlain i mister Halifax hauran tornat a Londres, i monsieur Daladier haurà contemplat amb tristesa la marxa. Mentrestant, uns i altres, veuran com l'ambient hostil creix cada dia i anuncia la fi més o menys propera d'aquesta política nefasta empresa per gent que es diu representant de la democràcia.

El triomf de la República ha estat rotund.

No ha passat encara el perill i cal estar alerta i amb els ulls ben deserts. El gran capitalisme, el feixisme, no es resignen fàcilment a perdre posicions i intentaràn fer el que puguin i procuraran encara prescindir de nou dels sentiments populars. Volen evitar d'ésser aixafats. Els pobles hispànics han donat el primer cop fatal a aquest joc i ells voldran refer-se'n. En aquest estadi internacional, també, la nostra puixança ha d'ésser decisiva.

J. ROURE-TORRENT

Decrets-Lleis a França

(vé de la primera pàgina)

sura que costa comparativament i na insignificança, sense tenir en compte que un error — no parlem dels atacs deliberats o lesius — de qualsevol magnat, trust o càrtel, consumeix en un instant una riquesa considerablement superior.

El coratge, quan no és aplicat a les gran empreses, és un defecte que en català es coneix amb el nom de tossuderia. I els Decrets-Lleis que ha promulgat el govern Daladier són, en llur conjunt, una nova manifestació de mesquinesa i de miopia política i econòmica. Substantialment no són altra cosa que un atac a les lleis socials i als modestos avantatges que els dos anys de govern de Front popular havien proporcionat als treballadors francesos.

Perfectament. Cal aturar aquesta hemorràgia terrible que fa anys devora les forces de la nació francesa. Herriot deia al Congrés de Marsella, que "el partit radical no cedirà mai sobre la necessitat de preservar l'ordre i el treball. És damunt l'honor acordat al treball que la República fou fundada. L'home feliç és aquell que troba en el seu treball el seu plaer." Molt bé! Fa cent quaranta anys que els treballadors francesos proclamaven el dret al treball i a la llibertat, i des d'aleshores, a força de lluites incessants, han arribat a aconseguir que el treball sigui una categoria social reconeguda i que les lleis de la República acordessin uns drets substantius a la massa de ciutadans que un dia darrera l'altre laboren per la prosperitat comuna sense participar de la riquesa creixent per ells creada. No són els treballadors francesos els culpables de l'escolament progressiu del país, però són ells, com sempre, els escollits per a pagar el remei. Bé, encara, si el sacrifici no servis per a posar algun dia la massa domenyada al servei de la fera totalitària. Bé, el sacrifici material, si la democràcia se salva. No seran els treballadors francesos els qui creïn obstacles. Ja estan donant l'exemple.

M. SERRA I MORET

Les conferències de París

Cada vegada que els manipuladors de la política europea han pretès tractar a fons de la guerra d'Espanya i s'han proposat trobar un "arranjament" al pro-

blema, els feixistes han acumulat homes i material en abundància i han fet els màxims esforços per a aconseguir una victòria que els permetés presentar-se avantatjosament per a recolzar el joc dels qui s'han erigit en "pacíficadors". A això respon la seva setena ofensiva a la riba dreta de l'Ebre.

Aquesta ofensiva ha determinat, és cert, que les tropes espanyoles torressin a les seves antigues posicions a l'Esguerra de l'Ebre. Això no obstant, no han pogut presentar la batalla de l'Ebre, que ha durat quatre mesos, com un èxit. Al contrari, la batalla de l'Ebre ha constituït una rotunda victòria republicana.

L'Ebre va ésser traspassat per a desfer l'ofensiva feixista en direcció a Sagunt i a València. I l'objectiu ha estat plenament aconseguit; l'ofensiva feixista, quatre mesos enrera, va ésser polvoritzada i, d'aleshores ençà, no ha pogut fer altra cosa que actuar a les vores de l'Ebre. Les set ofensives realitzades per ell, altrament, els ha estat un desgast constant d'homes, d'avions, de material i d'argent. I encara, han palesat la potencialitat en creixença de l'Exèrcit Popular.

La República pot presentar en el seu balanç, doncs, l'haver desplaçat les tropes rebels i invasores en el lloc que ella ha volgut, la salvació de València i de Sagunt, la gran disminució d'efectius enemics i l'auguri del que serà el dia de demà el nostre exèrcit.

La política de la resistència ha palesat ésser la més excel·lent tàctica de la República. Ella li ha de permetre l'obtenció del triomf. Tot el guany que aconsegueix l'Exèrcit Popular, esdevé debilitació de l'adversari.

Si en el terreny combatiu els quatre mesos de la batalla de l'Ebre ens han resultat falaguers, en el camp internacional han reportat beneficis encara molt superiors. L'agitació a favor nostre produïda arreu ha estat enorme i intensa. Els pobles anglesos i francesos,

principalment, han palesat de manera terminant llur disconformitat absoluta amb els governants que actuen amb menyspreu dels governats i la decisió a canviar la política exterior en llurs països. Les eleccions i la divisió del partit conservador a Anglaterra, i les manifestacions públiques i els acords de la C. G. T. a França, no deixen lloc a dubtes. El món, massa poc decidit durant els tres darrers anys, emprèn unes rutines més adients. Avui, es veu una actitud ferma a acabar amb el joc feixista desenrotllat a França i a la Gran Bretanya pels qui haurien de tenir el deure sagrat de posar fi als atropellaments, a les expansions i al desig de desencadenar una conflagració.

El desig feixista era acabar la guerra d'Espanya amb un segon Munic. A això responia la conferència de París que s'acaba de reunir.

Chamberlain i Halifax ho tenien ja tot planejat; Mussolini i Hitler podrien estar satisfets. Espanya, però, no és Àustria ni és Txecoslovàquia. La seva actitud ferma era un contratemps seriós per als plans feixistes que Chamberlain i Daladier volien portar a la pràctica. En tenien consciència. I, a pesar d'això, estaven decidits a intentar el cop ignominiós. L'ambient havia estat ben preparat per a aplanar els obstacles. El moviment bèl·lic a l'Ebre, la mobilització vergonyosa dels capituladors, la campanya sobre la necessitat de pacificar el món com fos, el gest accentuat de prescindir de l'opinió popular, eren destinats a preparar l'ambient.

Però — encara que a l'hora d'escriure aquestes ratlles no podem treure una conclusió definitiva — creiem no equivocarnos si diem que les converses de París hauran resultat el part de les muntanyes. Molts propòsits, molt d'emrenou, per a acordar que l'afar espanyol havia de passar al Comitè de No Intervenció, a estudi i resolució d'aquell cadàver in-

La vall dels corbs

Aquell grallar del corb d'ahir, l'he tornat a sentir avui, sota l'aire brúfol. Caminava per la platja, amb el cap baix. Ara i adés, però, donava un cop d'ull a la mar, que tenia un verd de mal averany, aquesta tarda. I, per acabar d'ennegrir el meu horitzó, vaig veure en un hospital, llargues fileres de llits...

Tot això féu que evocés la vall dels corbs.

Era en una terra de formacions muntanyoses enormes, antiquíssimes. La majoria, tenien formes vastes, matusseres, sense agudes ni gràcia. Pesaven, segles ha, sobre la terra. I les aigües, a força d'anys, havien solcat la roca dura, amb tanta de constància, i per tant de temps, que els avencs que havien cavat tenien centenars de metres. De vegades, i això era el bonic, aquestes profunditats s'obrien en valls rioleres i fèrtils; i al lluny es veia el riu giragonsent entremig del pomar.

La vida dels homes es limitava en aquestes valls, generalment esquifides. Per això pujaven muntanya amunt els seus conreus — gairebé el blat exclusivament — en una infinitat de feixes, de replans i de repetjons, fins aconseguir el mateix planell, extens, que corona l'elevació.

El poble mateix era bastit al vessant d'una d'aquestes muntanyes. I els carrers venien a ésser els repetjons i les feixes. A dalt de tot, bevent totes les clarors del cel i de les albes, hi havia un cementiri minúscul. Com que a mi també m'agrada veure aquestes coses inefables, sovint hi pujava, a la sortida del sol.

En aquella hora, encara era baix. D'aquí que els seus raigs, gairebé horitzontals, revelessin tots els relleus de la terra. Sota el poble, i a través de la llum filtrada per la boira, es veia passar el riu. Tortuosament, s'obria pas entre les altes muntanyes que l'encaixonaven. En arribar als peus del poble, entre les seves giragonses pronunciades, es badava la Vega.

I, a través de les nombroses valls encloïdes, corrien rierols i rieres que afluien al riu gran. Se'n comptaven cinc o sis, que s'hi ajuntaven davant mateix del poble. Tots amb la seva renglera de pollancs, alts i fins, sense fulles en aquells dies hivernals.

Si algaves l'esguard i el giraves a un cantó i a l'altre, només veies que muntanyes. Per la banda de llevant, veies a la llum del sol ixent, una alta serrallada, plena de boscuries. M'agrada de mirar, llargament, la seva massa imponent, que s'aixecava per damunt de totes les altres.

Dalt de la cima, darrera el cementiri, m'entretenia pensant quin camí seguiria, en la meua caminada matinal de l'endemà. Considerava les valls diverses, i el goig que em pervindria de resseguir-les. Gairebé ja les havia seguit totes. Només me'n mancava una, que, de bon antuvi m'havia semblat sense interès.

De lluny, només es veia eixir el rierol. Semblava que sortís de sota terra, perquè, més amunt, ni tan sols s'endevinava el solc que havien fet les aigües, darrera la muntanya, besada pel riu. Tallada a plom, aquesta, semblava la proa d'una nau gegantesca.

I un dia, a primera hora, petjant la terra gebrada, vaig emprendre l'ascensió. Caminava, pujant, pel vessant que donava al rierol, assaborint l'ale d'aquelles solituds feréstegues. Dintre la vall, que s'anava enxiquint, tot era, encara, obagor humida. Des del meu caminet, dalt de la muntanya, copsava, però, la primera llum. M'encantava la gran claredat, que no havia vist mai tan pura, que anava agafant el cel. M'hauria passat hores i hores, en aquella contemplació, si hagués pogut. M'imaginava submergit en una mar de llum. Davant la fixesa de la meua mirada, veia venir, inacabables, les ones de la llum. Només veia aquesta llum, en doll incessant, i la

línia fina d'una muntanya llunyana. Tota la resta, s'era atenuat, esfumat. Només la vibració de l'ànima, que s'acordava amb la del cel, feia ascendir el vol audaç del meu esperit...

Però l'aire fred, que es despertava de l'alta muntanya, em feia caminar. Era aleshores que la meua passa cobrava el seu antic coratge. Amb un tal aire, perfumat de farigola, romanins i espigols; amb una tal llum, com nascuda per primera vegada en el món, i amb la visió, en el fons de l'espada, d'unes feixes estretes, i el corrent impetuós del torrent, qui no tindria un bell caminar?

Així vaig caminar, sempre amunt, fins a perdre tota noció del temps, ni veure persona nada. I em vaig trobar, de cop, per sorpresa, en un estrany paisatge.

Dessota meu, hi tenia la vall profundíssima. Al fons de tot, el torrent, es desplomava de les roques, retronant, escumós, als peus d'un penyal que s'aixecava, altíssim, com un monolit, enmig de la vall; per bé que estava lligat a la muntanya, de la qual l'havia separat l'erosió dels elements.

En acostar-m'hi, vaig veure que eixien, d'innúmers forats de la roca, centenars de corbs, que volaven i volaven a l'entorn del penyal, damunt del qual, de tant en tant, es posaven. Això em va fer venir ganes de pujar-hi.

Vaig baixar primer, i després vaig pujar per la roca vertical, fins abastar la cima. En aquells moments, hi començava a tocar el sol, i era ben viu el contrast del món que s'agitava sota meu i la llum que besava el meu cap. Tot al meu entorn, era un fregadís d'ales negres. Al meu dessota, quan m'inclinava, vencent el vertigen, veia els alts pollancs, com arbres pigmeus, i el rompre del corrent sobre les roques.

Mentre mirava cap avall, es produí la cosa més inesperada. Va arribar a les meves orelles la tonada d'una cançó finíssima, angèlica. Us ben asseguro que mai no havia sentit en un cant una melodia tan dolça. Encuriós, vaig baixar del penyal, per veure d'on venia aquella veu pura. Un cop a baix, quan tot just havia trepitjat la catifa de fulles que hi havia entre els pollancs, va sobtar-me la més inesperada de les visions.

En un petit meandre, on el corrent esdevenia quiet i transparent, es mirava una donzella d'una bellesa insuperable. Inclinant sobre l'aigua, la seva llarga cabellera ondulada la tocava, i els cabells, per moments semblaven voler fugir amb ella.

Jo me la mirava de lluny. Ni per un instant perdí la seva quietud d'esfinx. M'hi vaig acostar més, per veure-li bé la cara, sense ésser vist, però. I em sorprengué la fixesa inhumana de la seva mirada. No sé com, s'adonà de mi. Aixecà el cap i em va mirar amb un esguard que em fugia, tot i que no movia els ulls, com una anguila de les mans. Li vaig donar el bon dia. Semblà no comprendre. Els ulls, sempre fixos, tenien estranyes fosforescències de folia.

I vaig seguir el meu camí...

Més tard vaig saber, casualment, que no hi era tota. Vivia més amunt, en un vell molí abandonat. El seu germà, l'únic familiar que tenia, havia marxat a la guerra, encara adolescent.

Més d'un cop, de passada, m'havia sobtat el vell molí. No sé per què, ja aleshores se m'oprimia el cor, només de contemplar-lo. S'aixecava, arredossat al vessant vertical de la muntanya, al bell mig de l'afrau. No coneixia gairebé en tot l'any la llum clara del sol. Les seves parets, moleses i humides, s'amagaven sota una espessa capa d'heura. Als seus peus, s'adollava, sense descans, una aigua freda.

Macontentava, després, de passar-hi, per si sentia aquell cant angèlic. Però, inútilment hi passava. Aquell cant s'havia submergit, per sempre més, en aquella aigua gelida.

Josep SOL

GINEBRA EDUCADORA

Diverses vegades havíem passat en tren pels voltants d'aquesta ciutat, una de les més anomenades d'Europa, i ens feia pena que per un motiu o altre no la coneguésim amb detalls.

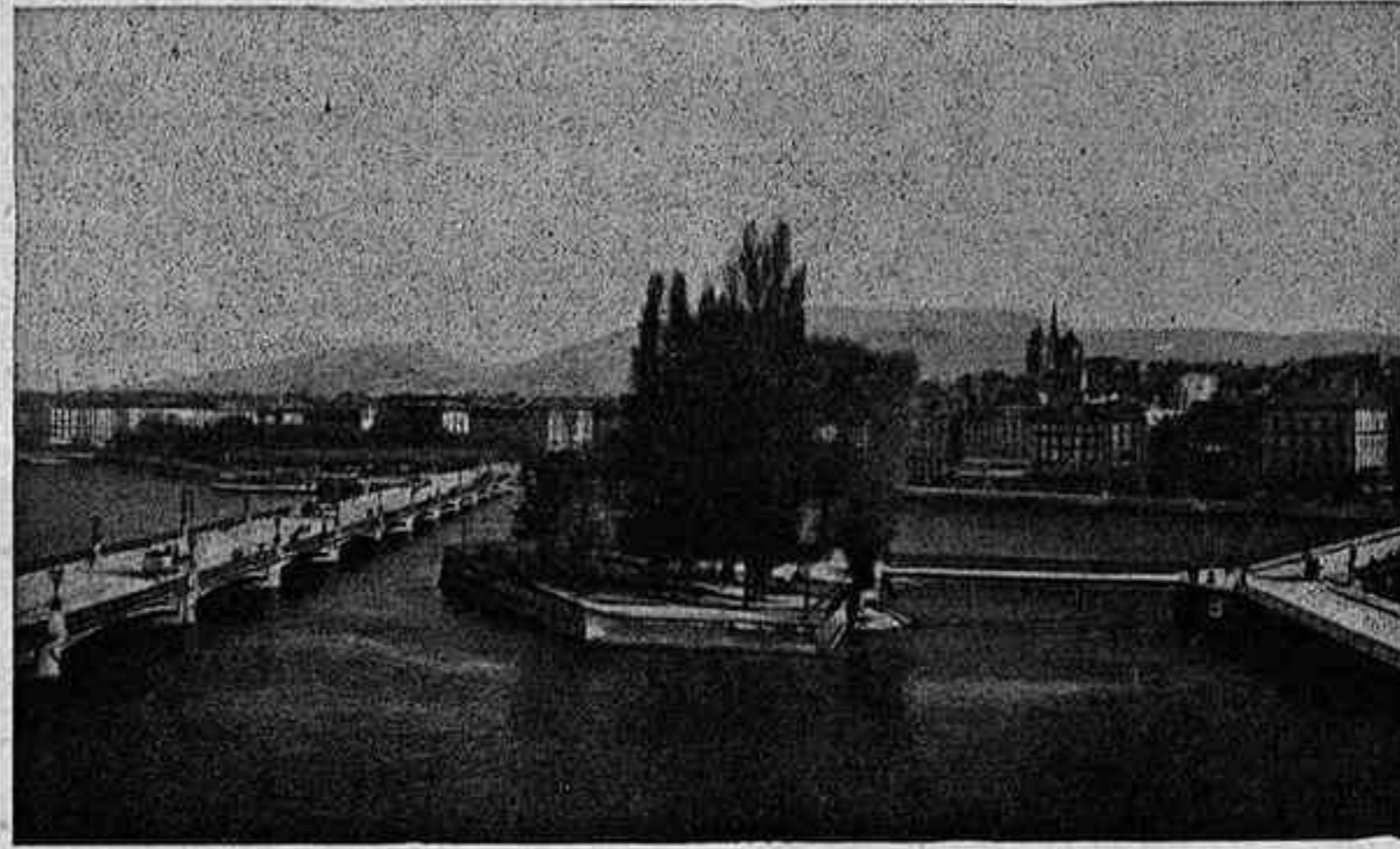
Deixant de banda els aspectes polític, religiós, turístic i molts altres, com a català ens evocava el teòleg i metge Miquel Servet, descobridor de la circulació de la sang, i, segons Eliseu Reclus, fundador de l'etnografia, i la geografia comparada, pels comentaris que escriví en la traducció francesa d'una geografia de Tolomeu.

Aquest esperit inquiet de la nostra raça, que té un monument en una plaça de París; un altre a Annemasse, vila de l'Alta Savoia; i un tercer a la ciutat de Vienne, capital del Delfinat; i que els protestants li

n'havíem tingut coneixença per diaris i revistes d'aquell temps.

Per això, una vegada establert a Suïssa com a professor d'Escoles Noves, el primer que se'n va ocórrer fou fer una visita a aquell centre impulsor d'activitats educadores, al qual més tard probablement hauríem d'anar acompanyant deixebles, o en viatges d'exploració amb alguns col·legues.

Així que ens ho permeteren les classes, doncs, ens traslladarem a la urbanització ginebrina. El dia era fred i bufava la bise, la tramontana d'allí. A més a més, els borrellons de neu sovint entorbellien l'atmosfera. Nosaltres, sense fer cas de res, anàvem sols, completament sols. En una excursió de neguitoses espirituals no volíem que algú que no vibrés amb el nostre anhèl ens al-

han aixecat una obra expiatòria a la mateixa Ginebra; el 1533, després d'un dels processos més famosos del temps pretèrit, fou cremat de viu en viu a Champel, afores de l'esmentada població. Els fanàtics calvinistes que aleshores dominaven en aquells indrets, en un període d'agitacions religioses per tot el Continent, el consideraren com a herejària, a causa de l'obra Christianismi Restituto, que havia publicat.

Per altra banda, la població que fou capital del Leman en els quinze anys que estigué unida a França abans d'integrar la Confederació helvètica, com a professor ens feia pensar en els homes que ha produït, pensadors, teòlegs i polítics, que de vegades han format veritables dinasties botàniques i geòlegs, entre els quals Bonnet, de Candolle, Saussure; literats com Mme. Necker, Cherbullier, Amiel i Toepffer; pintors a la manera de Liotard; i una infinitat més, malgrat la seva extensió minúscula, aquella extensió que feia dir humorísticament a Voltaire "quan espolsa la meua perruca omlo de pols tot la República". Aquesta ascendència honorable és segurament la causa de la força creadora de nuclis docents que sempre ha tingut el Cantó a través de la història.

Algunes d'aquestes institucions, més o menys al marge dels organismes de l'Estat, però dins la pedagogia d'avantguarda o experimental, són força conegudes en els centres d'estudi de tots els països.

Per aquestes circumstàncies quan hom parla amb mestres estrangers és difícil que no surti en la conversa, per exemple, la Maison des petits, on fan pràctiques les directores de jardins d'infants; l'École internationale, dels funcionaris de la Societat de Nacions; l'Institut Jaques-Dalcroze, en el qual és ensenyat el mètode de gimnàstica rítmica d'aquest professor; l'Oficina internacional d'Escoles Noves, fundada el 1899; les escoles a ple aire del Bois de la Bâtie i del planell de Frontenex, per a infants tuberculosos; o l'Oficina internacional d'Educació.

Encara ens venien a la memòria l'exposició sobre l'art i l'infant, de l'any 1917; la que es referí al treball de la dona, del 1925, amb manifestacions pedagògiques; i la setmana del noi, del 1923; de les quals

terés, amb idees vulgars, les pròpies reflexions.

Sortint de l'estació de Cornavin vam entrar a un carrer dret, el dels Alps, que seguírem a peu fins a trobar el quai du Mont-Blanc, al sud del Leman, el llac més admirat universalment. Cada dia hi arriben milers de turistes i personatges celebres de l'art, la ciència o la política. Ací decantàrem a la dreta, vers l'Oficina d'informació, a la plaça de Bergues.

Teníem davant el monument a Rousseau, l'escriptor que tant contribuï, en el segle XVIII, a renovar les idees de la vella educació. Es troba en una illeta situada a la part on el llac, d'un blau intens, s'estreny en forma de piràmide i esdevé riu escumejant. L'estàtua, sobre un pedestal corrent, de bases rectangulars, va ésser feta per Pradier, escultor francès, graciós i delicat, del segle XIX, nat a Ginebra. És senzilla i sense pretensions, com escu al concepte que tenen de la vida els més il·lustres pedagogs.

A continuació, els carrers de la Cité, la Grande Rue, on nasqué Rousseau, i el de l'Hôtel de Ville, ens portaren a l'edifici de la Casa de la Ciutat, d'estil florentí, en el qual s'allotja, a la vegada, el govern cantonal. Té una rampa empedrada per on els consellers pujaven a cavall fins al darrer pis.

Davant aquest immoble, l'11 de juny del 1762, el botxí cremà l'Emili de l'esmentat educador. Amb tot, a la Biblioteca pública del passeig dels Bastions, en la qual són instal·lats el Museu i els Arxius Rousseau, es conserva encara un manuscrit d'aquella obra.

No gaire lluny d'allí, però, carrer de Charles-Bonnet, 4—actuament, Maraichers, número 44, prop de la plana de Plainpalais—és on es conserva l'esperit que la informa, amb totes les successives derivacions.

Ens referim a l'Institut J. J. Rousseau, fundat per Claparède el 1912 i unit a la Universitat, una de les més concorregudes de Suïssa, successora de la famosa Acadèmia, de la República teocràtica de Ginebra, d'on sortien joves que anaven a tot arreu a predicar la Reforma, quan Calvi, Beza, Farel i altres, en el terreny religiós, havien convertit la ciutat en la Roma protestant del segle XVI.

En aquest Institut, freqüentat per alumnes, professors, mestres i metges de tots els continents, són estudiades les disciplines científiques que fan referència al noi i a la pedagogia moderna. Entre les escoles de Ginebra que apliquen les seves orientacions, Toepffer, Florissant, du Mail, des Charmilles, etc., hi ha la ja referida Maison des petits, de la qual l'escriptor de parla alemanya, Leonhard Ragaz, autor de La Nova Suïssa i de La revolució pedagògica, deia tot emocionat: Es ist ein Stück Reich Gottes auf Erden "és un tros del regne de Déu a la Terra".

Per descomptat que tot allò que ha estat un guany científic no ha romàs ocult com un secret professional de l'Institut. Els seus orientadors han donat cursets i conferències fora de Ginebra, com quan Claparède prengué part a l'Escola d'Estiu de Barcelona, el 1920. Al mateix temps han cridat personalitats destacades, el 1921 Rabindranath Tagore, poeta i mestre de Santinikitan, i han organitzat congressos com el de la pau per l'escola a Praga, i el de bilingüisme i educació a Luxemburg.

Aquestes actuacions donen la raó de la influència que aquells professors exerceixen entre els tècnics de l'ensenyament i a l'entorn dels mestres que prenen la formació dels infants com una vocació, i expliquen també que en diversos països funcionen societats d'amics de l'Institut Rousseau. És que avui per avui ve a ésser el nucli pedagògic més important del món.

En aquella època, any 1927, els seus homes ja havien escrit una sèrie d'obres, moltes de les quals han esdevingut clàssiques en qüestions d'educació i han estat traduïdes a diversos idiomes. Només citem unes quantes de les que nosaltres recollírem, per

no donar aires de catàleg a aquestes impressions.

L'École active, d'Adolphe Ferrière; Comment diagnostiquer les aptitudes chez les écoliers, d'Edouard Claparède; L'éducation nouvelle en Autriche, de Robert Dottrens; Le langage et la pensée chez l'enfant, de Jean Piaget; Psychologie de la suggestion et de l'autosuggestion, de Ch. Baudouin; L'éducation des enfants anormaux, de Madeleine Descoedres; La croissance pendant l'âge scolaire, de Paul Godin; Jeux de plein air et d'intérieur, de Mlle. Jentzer; La technopscologie du travail industriel, de León Walter. Seguien noms com Duviillard, Madame Artus-Perrelet, Malche, R. de Saussure, Oltramare, Mme. du Collet, Hochstaetter i molts altres.

L'esplèndida collita, afegida a la de pedagogos com Decroly, Hamade, Faria de Vasconcelos, etc., i amb traduccions de Foerster, Dewey, Baden-Powell, Lombardo-Radice i altres, els permeté de crear una col·lecció d'actualitats pedagògiques, iniciada el 1906 per Pierre Bovet, la qual, amb la biblioteca que sobre psicologia de l'infant edita a París Félix Alcan, la col·lecció Educació, d'Ernest Flammarion, i la de pedagogia experimental, d'Armand Colin, impreses a la mateixa ciutat, junt amb la de Maurice Lamertin, de Bruselles, és l'esforç més gran fet en llengua francesa per posar els avenços de l'educació a l'abast dels mestres.

Cap analític amb estudis—aquells analíticats que combaten sistemàticament la pedagogia ginebrina—no s'ha pres la molestia d'estudiar aquests educadors ni llurs produccions escrites. No obstant, això no no vol dir que si ens trobéssim en temps de la Reforma no cremessin Miquel Servet; i si a l'època de Rousseau, el llibre que li ha donat més nom.

Travessant jardins i parcs nombrosos, encara poguérem remarcar el luxe, de vegades sumptuosos, dels edificis destinats a instrucció pública. Des de la universitat i escoles de química, de belles arts, de retol·lèria, de comerç, etc., als establiments primaris de cada barriada, tot estava construït amb les més perfectes comoditats del dia. Potser a conseqüència del pressupost de cultura de l'Estat, que consumeix una terça part de les despeses totals. Potser perquè Ginebra, després de Basilea, és la ciutat més rica de la República helvètica.

La neu acumulada al carrer ens arribava als genolls, i la que anava caient d'un cel de plom es tornava cada cop més espessa. L'espectacle, no molt quotidià en aquelles ribes del Roine i de l'Arve, afegia sofriments i dificultats a la nostra tasca.

Però, què hi fa? La neu, en últim terme, assona la terra fèrtil. Les informacions pedagògiques també, al capdavant, assonen a qui les cerca.

Ginebra! Ginebra! Pere LLOBERA

DIBUIXOS D'INFANT

(Ve de la primera pàgina)

exquisides de Pamela Bianco, l'artista de dotze anys, ponderava la prematuritat; ni més ni menys que com el públic que acudia als concerts d'aquell Mozart de sis anys, aquell Beethoven de set o aquell Weber de tretze. Observi's el di-

Dibuix de Pamela Bianco, noia de 12 anys, exposat a Londres la primavera del 1919.

buid de Pamela que reproduïm. Posem dos exemples més de dibuix post-infantil i també ambdós són d'infants inversament privilegiats. Foren fets a Barcelona i pertanyen a una noia d'onze anys (dones que ballen) i a una de cinc (nois prop d'un arbre).

"Així, podem concloure—potser ens diria algú—que el dibuix, per a ésser purament infantil, ha d'estar mal fet?" No és així. Però sí és cert que el veritable dibuix lliure del noi no és mai espectacular i no ens sembla exposable, almenys a la lleugera, per al gran públic.

Francesc MASCLANS

ENMIG DE LA NATURALES

L'home és sord i cec enmig de la naturalesa.

La naturalesa mateixa, vetllant per la integritat física i moral de l'home, ha limitat les seves facultats perceptives.

Si no fos que l'home posseeix uns sentits defectuosos i limitats, mai no hauria pogut dir que la naturalesa és idíl·lica, tranquil·la, que penetra de pau el cor de l'home.

La naturalesa, al contrari, està en perpètua agitació. La intel·ligència descobreix aquesta veritat tot i la defectuositat i limitació dels sentits.

L'home és sord i cec, no obstant la seva intel·ligència endevina allò que no percep amb els sentits.

La creixença del més insignificant bri d'herba, la vida del més petit dels insectes són un esforç estrepitos, una lluita constant que acaba amb la desaparició o sigui amb la mort d'aquella minúscula forma de vida; al mateix temps, aquest esforç es repeteix simultàniament i successivament milions i milions de vegades, no solament en aquelles minúscules formes que hem esmentat, sinó des de l'àtom de matèria invisible als ulls de l'home fins a les formes còsmiques de l'Univers que ens semblen inal·terables i eternes, com el sol i els astres.

De joventut m'ajecia de cara a l'herba i amb la imaginació volia sentir el crit de tants de milers de vides que cabien en una mica de terra: just el pam quadrat de terra que tapava la meua cara; volia sentir el crit de tants de milers de vides que neixen, creixen, agonitzen i moren a la vegada. M'esforçava a sentir l'herba que creix, l'insecte que bruna, la formiga que desplaça un gra de sorra, els pètals d'una floreta que s'obre, una llavor que cau: mil petits sorolls que jo m'imaginava pels sentits d'aquells animals uns sorolls veritablement estrepitosos i apocalíptics.

Res no m'advertia que en un moment de la meua vida no

m'hauria d'esforçar tant per a tenir aquella lliçó de la naturalesa a mesura d'home.

Avui, al voltant meu, la vida i la mort simultànegen i es confonen. Confusió de crits. Esforç per a viure i esforç per a morir. Els mil sorolls estrepitosos i apocalíptics que m'imaginava de sentir entre els brins d'herba els sento al voltant meu i els homes gemeuen, ploren, imploren, clamen i blasfemen inútilment. És la llei de la naturalesa; jo ja l'havia apres temps ha de quan m'ajecia de cara a l'herba, escoltant amb tota l'ànima i retrotraïent-me en imaginació en el cos d'un d'aquells minúsculs insectes que corrien, lliscaven o volatejaven per entre els brins d'herba.

Fins a vegades, en sentit contrari, m'adjudicava el paper d'una divinitat i per a provar-me a mi mateixa el meu poder, augmentava la dissort i la confusió d'aquell petit món que cabia en un pam quadrat de terra, trasbalsant-ho tot: arrencava l'herba, furgava la terra, esbarriava i esclafava els insectes. En fi, era una divinitat malfaent i colèrica.

No vaig tardar en reconèixer que fos com fos jo també entrava dins l'ordre natural de les coses, i em calgué abandonar aquella idea orgullosa de considerar-me una divinitat que obra per pur caprici. Vaig comprendre que res no s'escapa de les lleis de la naturalesa: que tot entra dintre l'ordre de l'Univers, per més que l'home no hi vegi altra cosa que desordre i confusió.

La naturalesa ha dotat l'home d'intel·ligència i de consciència que han fet que arribés a tenir el sentit de responsabilitat de la pròpia conducta: aquest és el seu guia més segur per a moure's en aquesta confusió i en aquest desordre aparent.

No hi ha desordre ni confusió, com tampoc no hi ha pau ni quietud: tot això no són més que mots insuficients del nostre vocabulari. L'home, encara, és sord i cec enmig de la naturalesa.

Maria CARRATALÀ

JOAN REBULL

"PREMI CAMPENY" 1938

"... qui diu conreu, evoca la terra, en el sentit patri i matri del mot."

"La mateixa cultura grega — no gens sospitosa, en veritat, de macança d'espirtualització ni d'universalisme — té per base fonamental, per ànima, un conreu: el seu racial conreu: Acrútil·les, Helenà, Ulisses, uns quants roquissers nus festonats d'escuma clara, Salamina, qualques olius emplatatats, Maraton, i un cert nombre de teoremes de marbre policromat retallant-se lúcidament i exacta, en el cel blau."

Josep M. Junoy; de "El singular arússex de Castelló d'Empúries".

Podem dir ben alt i sense massa probabilitats d'errar-nos, que amb la concessió del "Premi Campeny 1938" a Joan Rebull, no s'ha completat altre fet que un pur i estricte acte de justícia, per tal que era l'únic dels que podem anomenar "caps de brot" de la nostra escultura que no havia assolit encara

"Camp de Tarragona", és quelcom que es pressentia de temps i la plenitud que avui li és reconeguda, no fa sinó respondre al normal desenvolupament d'unes facultats altament dotades.

Es cert que l'obra de Joan Rebull ha motivat els més assenyats comentaris; però, cal destacar, d'entre ells, l'article (1) que va dedicar-li Carles Riba, avui inclòs en el seu llibre d'assaigs: "Per comprendre" i els mots lapidaris del qual ens permetem avui, ben agosaradament, comentar.

Diu el notable crític en el paràgraf primer de l'article en qüestió:

"Escultures de Rebull, Praziteles? El nom travessa de sobte la nostra contemplació; però immediatament sentim que no pot unir-s'hi. Per organitzar-la en compressió, no bastaria el parentiu que establísim sobre una coincidència, ara i adés, en el cànon, so-

Se'ns dirà, segurament, que és un xic aventurat tanmateix, formular unes tals apreciacions damunt una sola testa que, tot i la seva innegable bellesa, no deixa d'ésser un fragment, magnífic, però, fragment a fi de comptes. Es cert que això ens porta a doldre'ns que una major fortuna no hagi acompanyat les excavacions dels poblats ibèrics i que el contrast que l'esmentada testa ofereix amb els arqueològicament interessants bronzes (possibles "bibelots") dels santuaris de La Luz i de Castellar de Santisteban, sigui més accentuada del que convindria a la nostra apreciació. Tot amb tot, l'existència, entre els esmentats bronzes, d'algunes figures nues i sobretot, la figurita en bronze del mateix santuari de La Luz que reproduïx l'obra "Etnologia de la Península Ibèrica" del Dr. P. Bosch Gimpera (pàg. 356) no deixa d'ésser d'un gran interès per a evocar el que pot, o podria, ésser el torç que correspon a la testa del "Llano de la Consolación".

Adhuc en el seu hieratisme, un bon xic accentuat, ens sembla veure-hi el parentiu que algú ha pogut trobar entre l'escultura d'En Rebull i l'egípcia — recordi's l'origen africà de la raça ibèrica — i que no ha pas estat acceptat per tothom.

Cal reconèixer, però, per damunt de tot, que l'art d'En Rebull és d'una alta qualitat, sa i fort. Això explica que el mateix Carles Riba hagi pogut escriure, al final de l'article que hem comentat suara, el que segueix:

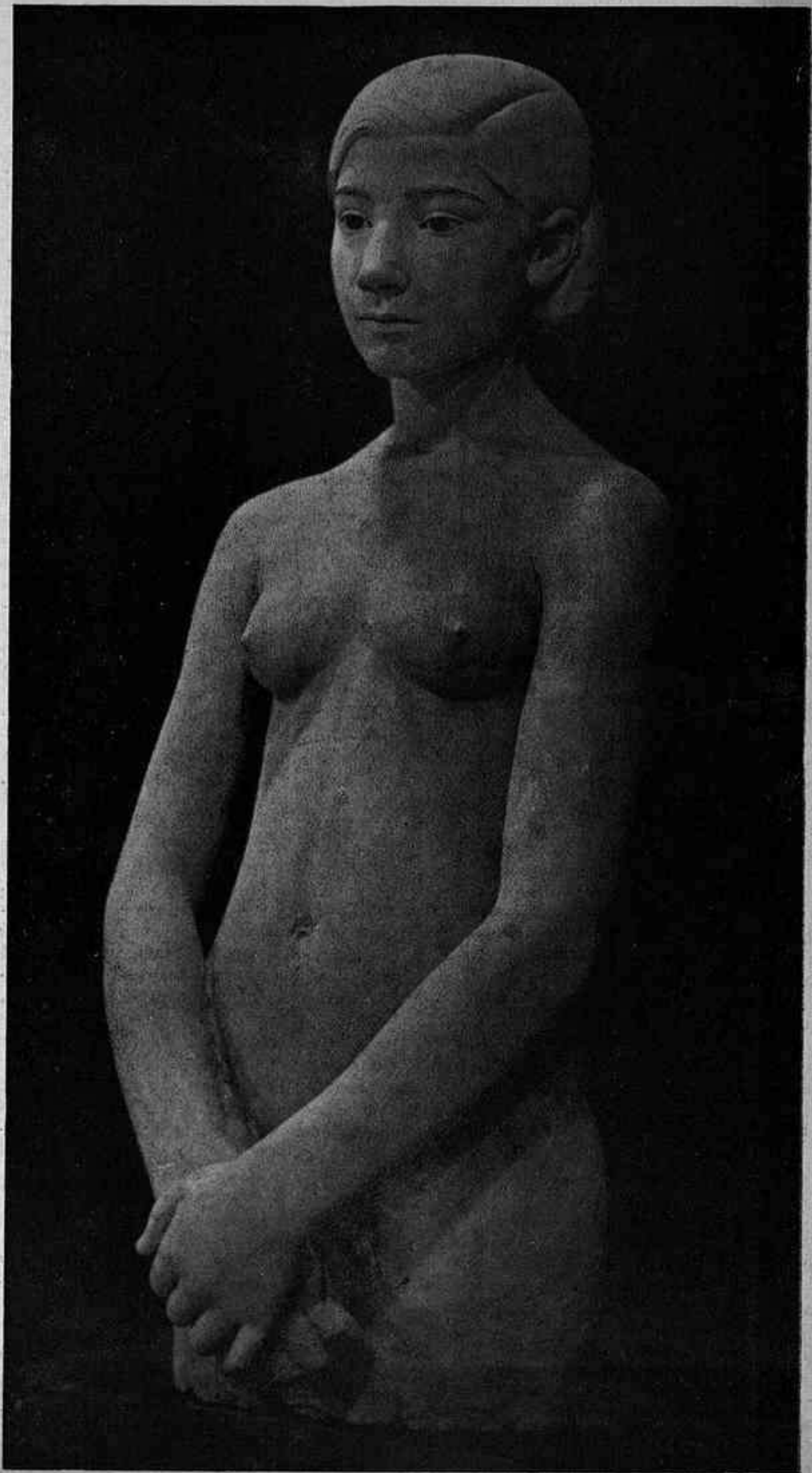
"... no sabríem qualificar de sensual l'art de Rebull: és sensual — dionisiacament. — Fort, perquè és natura; noble, perquè és simplement, directament, en l'eternitat de la seva contenció; infragmentable, perquè l'any de compondre organismes totals en els mateixos, objectiva respecte a la realitat que resumeixen, crea dins aquesta realitat total d'objectes, ritmes, formes, que en són part i que viuran la gran vida indivisible."

Raonament que, com el transcrit al començament del nostre comentari, és no sols amarat de ponderació i de veritat, sinó que, íntimament lligat amb altres apreciacions del mateix article, fa que aquest assaig aplegui alguna de les pàgines més sucoses de les nostres lletres.

Les circumstàncies actuals, que han impossibilitat la recepció, a temps, d'algunes fotografies, ens priven de comentar, com fora del cas, la escultura que ha valgut a Joan Rebull el "Premi Campeny", que ens limitem a reproduir. Això ens mou a cloure definitivament aquest article, transcrivint un paràgraf (3) del llibre que el notable crític Rafael Benet va dedicar al nostre escultor a propòsit de la connexió que, en un moment donat, va fer dels "relleus greco-romans orientalistes", en el qual el cisell deixa els seus punts de sutura, existents al Louvre i procedents de les torres funeràries de Palmira:

"Això — deia Rebull, davant l'alta qualitat escultòrica d'aquells relleus, d'una geometria que acusa més la vida anímica. — això, deia, diu — voldria fer. "I realment és això el que el nostre escultor ja feia abans de conèixer-les."

Aquesta ràpida al·lusió a la geometria, ens mou a desviar la qüestió per

Joan Rebull: Nu de noia (Premi Damià Campeny 1938)

uns moments, i a lligar-la amb el fet precís del segon cognom del nostre escultor, el qual no és altre que el de Torroja, nom que evoca en mi el record de l'única conversa que va ésser-me donat de poder sostenir amb Antoni Gaudí poc abans del seu traspàs. Va ésser un matí de primavera en què, invitat per l'arquitecte amic: Francesc Quintana, vaig poder conèixer personalment el genial arquitecte. Don Antoni, amb aquella seva conversa tan suggestiva, va parlar-nos del famós geometa tarragoní Eduard Torroja, autor de notables estudis sobre la Geometria de la posició i d'interessants treballs referents a les superfícies gueres (base, como és sabut, del sistema de voltes del naixent temple de la Sagrada Família) i bo i fent-nos el seu elogi, acabà lligant els coneixements

extraordinaris d'aquell savi, amb certes característiques de la seva comarca d'origen.

Això, m'ha mogut a unir els noms de Torroja, Gaudí i Rebull, tots ells fills del Camp de Tarragona i a constatar, una vegada més, la unió íntima que amb l'esperit de la terra acostuma a tenir l'obra dels homes, apreciació que lliga amb l'indicat precedentment i que, amb més bona voluntat que no encert, ens hem proposat desenvolupar amb aquestes pobres ratlles.

Ramon de P. VAYREDA

(1) Revista "Art", núm. 8 (maig 1934).
(2) "El singular arússex de Castelló d'Empúries", Editorial Catalana: 1923.
(3) "Joan Rebull", Edicions "La mà trencada": 1931.

Joan Rebull: Baix relleu

la consagració oficial que li era deguda.

Val a dir que havien contribuït a aquesta anomalia, el fet que ell no hagués concorregut en les dues exposicions celebrades darrerament i que, per altra part, els competidors que hauria tingut en dates precedents siguin de la més alta vàlua. Recordem, sinó: la "Figura de noia" que va valer a Jos p Clarà el "Premi Campeny 1936" i l'escultura que féu possessor a Enric Casanoves de la mateixa distinció l'any anterior.

En quant a la transcendència que la concessió d'aquest premi pugui representar per l'art nostre, bo i relacionant-lo amb l'art en general, entenem que és un xic difícil de precisar si abans no ens permetem la llibertat de

bre una semblança de gràcia en l'actitud. No; en aquestes escultures, el cànon no s'afirma com a tal, la gràcia no vol ésser en ella mateixa un mitjà, ni un fi, ni tan sols un terme d'arribada. L'associació, doncs, que havia començat insidiosament, per suggerència, va a resoldre's en franc contrast. Val més, si tanmateix ens ajuda a penetrar en un art que tan enèrgicament desdenya de persuadir-nos."

L... realment, "el nom travessa de sobte la nostra contemplació" si, com creiem, el paràgraf aquest es refereix a la magnífica "Figura" que reproduïm; en ella sembla talment com si, devingut Rebull un brunyit espill, s'hagués encarat, per uns instants, amb el sol de Grècia. Però, les reserves del crític són plenes de seny. El parentiu sobre una coincidència, la semblança de gràcia en una actitud i el cànon mateix, no bastarien per a organitzar-la en comprensió i és el franc contrast el que s'imposa i el que tanmateix ajuda a penetrar un art que desdenya enèrgicament la persuasió.

D'aquí, que ens decidim a menar per altres viarans el nostre comentari i, en tant que no refusen de trobar-hi altres derivacions, direm que si un epítet pot, al nostre entendre, ésser aplicat a Joan Rebull i a la seva obra, és el de "Rebull o la tradició", donant a aquest mot el seu sentit més pur i estricte; per tal que sembla ésser a través d'ell que rebrotin les més pures essències del seu terreny i el record llunyà d'una civilització primitiva que, antany, poblà les contrades veïnes del Camp.

Amb motiu d'aquest fet, doncs, ens plau transcriure els mots precisos que, en una de les seves Conferències de Combat (2), formulava, fa alguns anys, Josep M. Junoy, llavors que, referint-se a l'esperit i a la cultura — dignes d'aquest nom i humanament fecundes" — ens deia que:

"Són, han estat i seran sempre: terra, terra i terra, en el particularíssim sentit nacionalista exclusiu de la paraula."

És aquest sentit de la terra, doncs, el que ens mou a lligar l'obra de Joan Rebull, més que no amb reflex llunyà que de Grècia ens era tramés suara, amb el sentit racial d'uns pobladors d'una raça pura i forta, que fecundaren algunes de nostres contrades de ponent, amb aquella civilització que ens plau veure representada en la testa ibèrica de: "El Llano de la Consolación" que, un bon dia, en terres d'Aragó, Josep Pijoan rescatava per al Museu Arqueològic de Barcelona.

Es a través d'aquesta escultura, que sentim íntimament lligada amb el fet racial, que ens sembla cal enfocar preferentment el nostre comentari; amb el ben entès que ell no exclou, en cap de les maneres, el ressò hel·lènic, per bé que a través d'altres influències i no precisament de l'art, ja en davallada, del segle IV, sinó més aviat amb l'escultura arcaica immediatament anterior al segle V, responem a l'actitud ferma i resolta, per bé que un poc hieràtica, dels arquers del frontó del temple d'Egina que avui es conserven a la Pinacoteca de Munich.

Joan Rebull: Figura

dir, per a esplanar un xic el nostre criteri, que caldria constatar si en l'acte de justícia que avui comentem ha estat Joan Rebull que ha obtingut el "Premi Campeny" o si, de la mateixa manera, Damià Campeny hauria pogut aspirar, ara fa poc més d'un segle i, per tant, avançant-nos en l'ordre del temps, a un "Premi Rebull". Per tal que la maduresa assolida per aquest artista, plançó esponerós del

EXPOSICIO DEL DIBUIXI I DEL GRAVAT 1938

En continuar el nostre comentari sobre l'Exposició del Dibuix i del Gravet 1938, iniciarem aquest segon i últim article tot i constatant que els temes que

tracten de la guerra acusen un percentatge molt més elevat que el que ens oferia el Saló de Tardor. Això no té res de sorprenent si tenim en compte que aquestes arts tan especialíssimes com són el Dibuix i el Gravet han estat sempre

com una mena d'oposició i alhora de complement de la Pintura i l'Escultura com a "pures" arts de la "Forma", unes arts essencialment expressives i de "contingut".

Si, una vegada subratllada aquesta distinció específica, tan indispensable i essencial, passem a l'examen crític dels dibuixos de temes bèl·lics, ens veiem obligats a declarar que la majoria d'ells són d'un efectisme melodramàtic, ombrívols i torturats, i que explica perfectament que un Manuel Angeles Ortiz, com en reacció contra els Francesc Almirante, Enric Lagares i Pere Clapera, o siguin els més característics de l'esmentat efectisme, empli en el "Pas de l'Ebre" i en "El José Luis Diez", passa l'Estret de Gibraltar una mena de simplicitat extrema entre japonitzant i infantilitat, la ingenuïtat de la qual massa "volguda" divergeix tant del nerviosisme refinadíssim manifestat en la tercera de les obres per ell exposades: un agut i expressiu Retrat femení al llapis. Tot esmentant de passada que Helios Gómez continua donant mostres d'una ardent i combativa convicció i d'una admiració potser massa palesa per Franz Masereel, passarem a ocupar-nos dels il·lustradors, el més sobresortint dels quals és indiscutiblement Josep Narro per les seves àgils litografies per a "Manon Lescaut". Elles, però, malgrat la seva gràcia externa, s'endinsen per un camí que creiem perillós perquè mena a un decorativisme tan agradable com inconsistent i a una mena de "modernitat" ben aviat passada de moda, cosa en les quals corren el perill de caure més o menys tard, malgrat l'encís que puguin tenir les seves obres, tant un Amadeu Freixes com un Martí Bas.

Xavier Nogué: «Ja hi som» (Premi Marià Fortuny 1936)

MALAGRADOS!
Més... més...
Groller!
Quina ràbia!
Quin neguit!
Sort d'aquestes
flors. M'han tret
el mal humor. Ro-
ses xamoses, eu-
fòriques, belles i
felices. M'he sentit rosa com elles. He
tingut, com elles, la satisfacció de viure
que esclata en la turgència de les fulles
joves quan es baden plenes de força, vi-
brants, frisoses, divines de llum i de
color. I quin coiixi de fulles verdes que
tenen! Com s'hi recolzen i s'hi inclinen,
coquetes! Com s'hi submergeixen deli-
tosament! Són tan verdes, tan verdes,
aquestes fulles... És com si al meu en-
torn també hi haguessin tot de fulles
verdes, d'un verd lluent, transparent, en
gama de tons color de cosa viva.

Jo, sabeu?, sóc la caixa d'aquella
botiga elegant que hi ha a la cantonada
de la Rambla. Abans veníem bombons.
Entraven senyores que arribaven en cot-
xe a triar cistelles d'aurades on els "fon-
dants" semblaven pedres precioses; noies
laminereres que s'enduïen paperines dels
bombons més opulents; "pollots" repolits

Un camí força més satisfactori per-
què mena a uns resultats més sòlids i a
uns encisos més duradors, és indiscuti-
blement el seguit per aquells joves ar-
tistes que han escollit com a guies i mes-
tres els Rafael, Holbein i Ingres, i que
exposen uns retrats al llapis d'una ob-
jectivitat i d'un linealisme estrictes i
impecables, d'entre els quals hem d'es-
mentar especialment els tramesos per
Miquel Nicolau, Carles Becquer, Angels
Cardona, Guillem Soler Gatvillaro, que
és revela també com un bon aiguafortista
força més convincent amb el seu estili-
sme ponderat que no pas Ramon Bor-
rell amb la seva objectivitat massa foto-
gràfica. I no cal oblidar Ferran Guerre-
ro, per a nosaltres el més madurat dels
artistes d'aquesta tendència, puix que en
veritat la seva "Noia llegint" és una
autèntica peça d'antologia. Una singular
i equívoca posició intermitja entre aquest
grup rigorós i aquell altre força més
frívol i "modern", ocupa Antoni Clavé
amb els seus retrats acolorits planimè-
tricament i sense modelats.

Retratista àgil i agut, D. Olivé pre-
senta tres obres tan perfectes de color
com d'expressió fisonòmica i psicològica.

Que en un país de paisatgistes com el
nostre s'hagin tramés moltes obres en
les quals s'han plasmat amb els procedi-
ments més diversos tota mena d'es-
pectacles i escenaris naturals i urbans,
no ens ha de sorprendre perquè era d'es-
perar. D'aquests dibuixos remarcarem
que els més sobresortints són signats
per Ramon Llovet, Casio Beada, Ferran
Musons, Joan Morales, Martí Romagosa,
Josep Felisart, Antoni Bayo, que pre-
senta uns dibuixos a la ploma d'un rat-
llat força personal, i Montserrat Fargas,
que exposa unes aiguades d'una colora-
ció exquisida.

Referent a l'aportació d'Alexandre
Cardunets, per bé que digna d'ell en
tots els aspectes, no hem pas d'amagar
que ha trobat en Joan Pedragosa i en
Josep Moya uns èmuls força respecta-
bles i fins i tot perillosos. Del trànsit
per Joan Commleran allò més encertat
són per a nosaltres les escenes de cos-
tums populars que, juntament amb les
obres de Moya i Barajas, es compten
entre les millors de l'exposició.

Hem d'esmentar igualment les singu-
laríssimes i personals "Visions noctur-
nes" de Ramon Martí, aspectes fanta-
smals d'una especialitat semi-búdica
amarada d'una suggestivitat silenciosa
a la manera de Menyon o de Chirico,
perquè malgrat les seves insuficiències
i defectes actuals creiem percebre-hi
qualcom així com el possible germen
d'una posterior creació original i ma-
dura.

El Dibuix i el Gravats s'han distingit
sempre per la predilecció amb què els
seus mestres i creadors han tractat
les escenes fantàstiques, i ens estranya
que no es trobin en aquesta exposició
altres obres d'aquest gènere que les tra-
meses per Joan Junyer, alades i visio-
nàries, que comentàvem l'altre dia, i per
Josep Grau. El mateix es podria dir so-
bre les estilístiques de tendència arcaï-
zant: només hem pogut veure els curi-
osos gravats en fusta goticants de So-
crates Quintana i el gravat de Joan
Savall, "Es la guerra", d'un sintètic ex-
pressionisme, rubert alhora d'emoció
violenta i de pietat simple.

Per a acabar, parlem de l'obra ex-
posada que ens ha produït l'emoció més
inesperada: es tracta del dibuix al llapis
"Els elements" d'Eusebi Busquets, que
és no gens menys que una sorprenent
i vasta concepció sintetitzant, d'una me-
na mitològicament simbòlica, de la pe-
renne lluita de les forces còsmiques ele-
mentals, realitzada amb sereníssimes ne-
tedat i precisió. Aquesta tan imprevista
producció d'Eusebi Busquets prova que
el conceptualisme més idealment ab-
stracte es plasma sempre amb una ex-
tremada i impecable concreció, com ho
demonstren les obres dels Mantegna i Si-
gnorelli, Dürer i Miquel Àngel, o bé les
de Blake i Cornelius, Gehelli i Chena-
vard, Hodler, etc.

I ací donem per acabat el nostre co-
mentari sobre aquesta tan lloable Ex-
posició, els organitzadors de la qual són
ben mereixedors d'un fervorós aplaudi-
ment per part de tots aquells que hem
estat sempre uns apassionats de les no-
bilíssimes arts del Dibuix i del Gravats,
les més espirituals i les més pures in-
discutiblement, i que potser seria més
just qualificar d'Arts de l'Espai.

M. A. CASSANYES

ROSES GEMADES

que compraven una capsa que fes efecte
i no costés gaire cara... Ara venem el
que podem. Ja hi ha passat de tot pels
nostres taulells: cacauets, gelats, pólv-
vors per a fer truita...
La mestressa a vegades porta flors.
Les posa, en un gerro, damunt el taulell
de la caixa. Fan un fris acolorit, flairós,
al quadre de botiga que tinc davant dels

ulls. Avui ha portat aquestes roses ge-
mades de color taronjat.
Em dic Marianna. I un cognom que
no m'agrada; per això no us el dic. Tinc
els ulla de xinesa i el nas arromangat.
Però sóc bufona. Només tinc vint-i-que-
tre anys: una criatura, per aquests
temps que les de quaranta-cinc juguen
amb les passions. La mestressa, que està

divorciada i ja és a frec de la cinquan-
tèna, té un amor que està força bé, més
jove que ella, amb els polsos grisencs...
El meu xicot a vegades m'agaia la
punta del nas arromangat i me l'estira
cap amunt. I em diu: "xineta!"
Ah, el poca-vergonya! Ja no m'e'n re-
cordava. M'e'n ha fet una de crespia. La
nit passada havíem d'anar al teatre. Jo
ho tenia tot a punt; m'havia fet la ma-
nicura, m'havia rentat el coll del vestit...
Tot per a fer-li goig, a ell, el poca-solta,
que no es mereix res! Sí? Doncs em de-
ixa l'encàrrec: "No m'esperis." I res més!
Heu vist quina grolleria? Heu vist
quina desconsideració?

I avui no s'acosta. Per telèfon m'ha
fet dir, quan l'he demanat, que té feina
i que truqui demà. Mal educat!
Es que no m'estima, ja està vist.
I per què? Per què? Que no tinc una
cara graciosa, radiant de joventut, com
aquestes roses? Que no tinc un cos bo-
nic, amb una carn blanca, que sembla de
seda, i que a ell el fa tornar boig quan
el té a les mans? I doncs, ¿és que ja no
se'n recorda, passant aquell moment? ¿Es
que en troba sovint, de cossos bonics com
el meu, sota un caparró de xineta amb el
nas arromangat?

Ah! Que sóc desgraciada!
Però no haig d'esser-ne, no vull ésser-
ne. Em venjaré. Au! Ara no li diré res
més fins que em demani perdó. Cercaré
compensacions. Altres faran més cas de
mi que no pas ell.

—Són dotze cinquanta. No té cin-
quanta cèntims? Molt bé.

Ah, com em mira, aquest! M'ha es-
capat un somriure, en adonar-me'n. Té

un bon tipus. Es veu que li he agradat.
I aquell que no fa cas de mi! Ara es
gira, en passar la porta. Quina mirada!
Li somric del tot, ensenyant les dents,
que les tinc molt blanques. S'emocional
Ara es queda al carrer, mirant per l'apà-
rrat buit. No està malament... Aniré
donant-li una mirada de tant en tant,
per a entretenir-lo; riuré de veure'l aquí
plantat. S'esperarà fins a l'hora de tan-
car, que no falta gaire.

Em fa signes. Vol dir que surti. Ric,
i prou, com si no l'entengués. Ja s'es-
perarà!

Es bonic sentir-se jove i tenir al da-
vant un que t'admira i glateix i està
pendent de tu. L'orgull de saber que ets
una dona desitjable i que tens al teu al-
bir el goig d'un home, és bo, tamateix.

Aquestes roses són felices només d'es-
ser belles i de sentir-se viure.

A mi em cal que algú desitgi la meua
bellesa. Saber que tinc les galtes mati-
sades i fines i turgents com aquestes fu-
lles que es baden, i que algú, un molts,
voldrien emmesteir-les a besades, a ca-
ricies goludes.

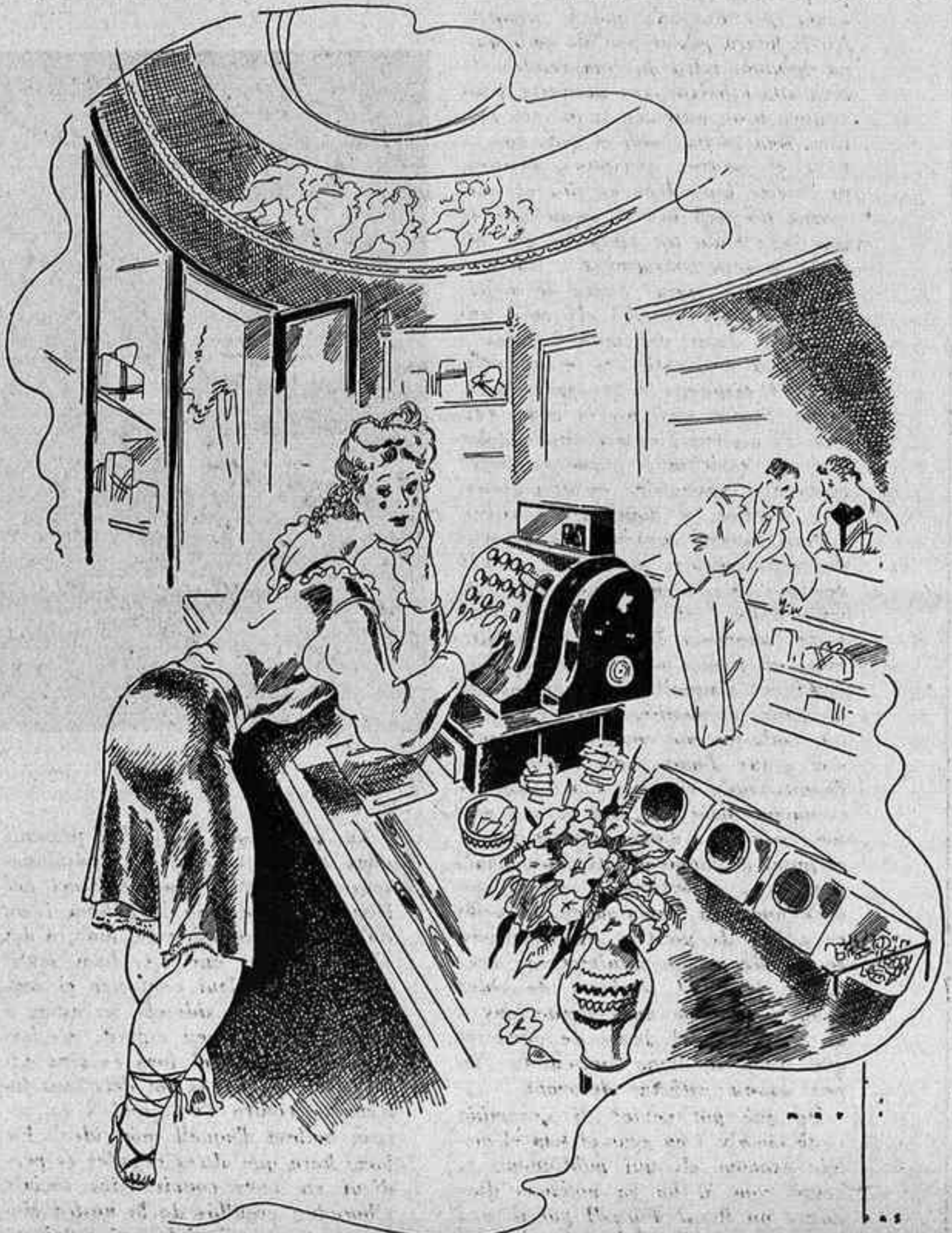
S'espera, sí. Tindrà companyia fins a
casa. I si m'agrada, aquesta nit aniré
al cinema amb ell. Au! Ja no et neces-
sito, Tomeu. Me'n sobren d'homes per a
contemplar-me.

Roses, roses! Sou boniques, però res
més. Sou tota una frescor sobre les fu-
lles verdes. Però aquesta nit us marciareu
al meu pit i jo triomfaré, esclafant-vos,
damunt l'home que no em podrà haver
i damunt l'amor que m'ha fet tant de mal...

Desagraïda que sóc, per vosaltres que
m'heu donat una lliçó de vida!

Roses xamoses, eufòriques, belles, fe-
lices. Sou millors que jo. Però és que en
el vostre món no hi ha homes.

Anna MURIA
(Il·lustracions de MARTÍ BAS)

L'ESCOLA NOVA

I

FUNCIO SOCIAL DE L'ESCOLA

Es innegable que l'escola, en tant
que organisme substancial d'educació
humana, ha de respondre a determina-
des característiques d'ordre biològic
que la converteixin en element deter-
minat de la valor individual i collecti-
va dels pobles. D'ací, doncs, que la

missió específica de l'escola sigui es-
sencialment social i que aquesta hagi
de moure's al marge de tota influèn-
cia externa, sigui de l'ordre que sigui.

En ple règim burgès l'escola actuava
sota una marcada influència del capi-
talisme i de l'església, la qual cosa im-
possibilitava la seva funció social, fins
a l'extrem que l'ensenyament, en de-
terminades latituds, era privilegi ex-
clusiu de la classe benestant, amb evi-
dent detriment de l'obra i dels fills de
l'obra, als quals era negat o limita-
tat l'accés a l'escola. Aquesta injustícia
manifestava l'assenyalament de la qual
que no obeeix a cap punt de vista de
magògic, sinó a una realitat a basta-
ment comprovada per tots, provoca
que la línia que marcava l'analfabetis-
me en les estadístiques culturals del
nostre país quedés situada a un nivell
que no està en consonància amb la
capacitat intel·lectual del nostre poble.
Es evident, doncs, que amb el sistema
escolar anterior a la República, no so-
lament es perjudicaven interessos
particulars, impossibilitant la manifes-
tació normal de la intel·ligència, sinó
que s'actuava descaradament contra les
possibilitats intel·lectuals del país.

L'escola ha d'esser el fonament so-
cial de l'home i a aquest fi ha d'oïber
absolutament la tècnica escolar de l'Es-
cola Nova, d'acord, naturalment, amb
la nova organització econòmica del
país. L'escola, en tots els seus graus,
no pot ésser, com fins ara, patrimoni
exclusiu del diner, sinó dret absolut
i innegable de la intel·ligència. Cal no
oblidar que l'infant té dret preferent
a la vida física i espiritual i que allò
que iguala els homes és la intel·ligència.
Socialment, l'Escola Nova contribuirà
a la formació d'una col·lectivitat
culta, "pregonament capacitada", que im-
possibilitarà l'existència de classes, en
el sentit material. Cal que sigui la
intel·ligència i el cor allò que alci i dis-
tingeixi els homes, no el capital i el
poder. No s'ha d'oblidar que la cultura
és una escola de democràcia, perquè
ens porta progressivament a la igual-
tat col·lectiva. I aquest ha d'esser el
sentit, la base, de l'Escola Nova.

Es de tots els aspectes, diversos i
poderosos, que la influència de l'Es-
cola igual ha de portar-nos per camins
de superació. Moralment, l'home millor
és el més culte. Com serà, doncs, una
col·lectivitat integrada per homes
cultes? És aquesta poderosa raó la que
exigeix la transformació total de l'es-
cola de la pre-revolució en un fogar
espiritual sense límits, per tal de pos-
sibilitar, a la generació que puja, la
possessió de la instrucció científica i
políticament necessària per a donar pas
a la transformació absoluta de la col·
lectivitat futura.

Fins ara — ens referim al període
anterior a la guerra — l'obra era veia
obligat a ésser un escarrà de la feina.
El capital, convertit en eina de domi-
nació, era motiu d'opressió al tre-
ballador, el qual es veia impossibilitat
de dignificar-se per la cultura. El fet,
que no era casual, responia a una de-
lliberada actuació polític-escolar de
la burgesia, puix que així considerava
impossible l'emancipació proletària i no
es posava en perill la seva influèn-
cia. L'ensulçada del règim capitalista,
víctima dels seus mateixos errors, posa
fi a aquell denigrant estat de coses i fa
possible que l'escola exerceixi la seva
veritable funció social.

Manuel VALDEPERES

TALÀIA

PERSISTENT JOVENTUT

Admira la persistent joven-
tut de l'Alfons Maseres!

Damunt de la meua taula
hi ha dos llibres seus de pu-
blicació recentíssima: "Invo-
cació i altres poemes" i la ver-
sio completa dels "Cants" de
Giucamo Leopardi: un llibre
i altre molt ben editats, l'un
per l'Altés, l'altre per la be-
nemèrita agrupació "Oasi".

"Delirium", el primer aplac
de poesies que féu estampar
l'Alfons Maseres a l'Avenc
(1907), ens presentava ja l'a-
mor de Maseres per Leopardi.
Ha influenciada Leopardi l'o-
bra poètica de l'autor d'"In-
vocació i altres poemes"? Un
lector superficial diria que sí.

Un lector atent diria que Leo-
pardi i Alfons Maseres han
tingut un sentit temperamen-
tal romàntic que els ha situat
en un molt semblant pla de
partida. Maseres ha pogut si-
tuarse en el perllongament del
que Valentino en diu "el se-
colo del tormento", que va de
Byron a Juliusz Slowacki,
i de Leopardi a Baudelaire.

Jo, que conc. des de ja
molts anys l'Alfons Maseres,
sé com ha estat guà de la
seua joventut, que encara du-
ra fogejant, aquest pensa-
ment que ha fixat Leopardi
entre els seus "Pensieri di
Vària Filosofia": "Tutto è
follia in questo mondo fuorchè
il follegiari. Tutto è degno di
riso fuorchè il rideri di tutto.
Tutto è vanità fuorchè
le belle illusioni e le dilette-
vole frivolezze". Ja en els nos-
tres temps de folleja, Maseres
creia que el follejar era una
follia, com s'adonava que el
riuré de tot feia riure, com
entenia que eren vanitat les
belles il·lusions i la frivolidat
délitosa. Alfons Maseres, en
el temple de l'art, no ha es-
tat pas d'aquells sacerdots que
agafen franqueta amb els
sants i acaben per gastar-los-
hi xangles. L'ha guiat a tot
temps un respecte absolut
d'oficiant i això li ha confe-
rit una noblesa ben poc cop-
sada, una autoritat ben poc
reconeguda. Quin amor per
l'art, quina bella situació en-
tre les coses de l'esperit calen
per a dir, com diu Maseres,
les cogitacions poètiques d'"In-
vocació i altres poemes". Lluny
del joc de mots esotèrics i
arcans que es podria creure
que diuen alguna cosa si no

jos sabut que no diuen res,
la poesia de l'Alfons Maseres
sosté la mateixa corba dels
poetes del romanticisme, un
bon xic descensat, un bon
xic adolorit, un bon xic es-
ceptic. I la sosté amb forti-
tud, sense deixar-se arrossegar
per corrents fugissers ni mo-
des trencadisses, fet responsa-
ble del seu sentir i solidari de
la seva posició. Llegiu:

"Nau, feble nau, com tu jogui-
na so del fat que em mou. No tinc
[altre guiatge.
Deixo pel món un rastre de
[dolor
i l'esborra tota hora, traïdor,
el vent que em fa seguir l'obs-
[cur viatge."

Heine, una de les altres ad-
miracions d'Alfons Maseres,
havia participat com en Ma-
seres d'aquest "junge leiden"
— sofrenes de joventut, — que
el poeta de les reputatives
paraules "A Europa ha per-
llongat — tema d'anàlisi i mo-
tiu de meditació. — Però Hei-
ne, imaginativament sensible,
d'expressió viva i pintoresca,
en "Buch der Leiden", cabrio-
leja, es desvia del sender dels
meditatus, salta des dels cims
als fondals. Alfons Maseres no
s'ha deixat madurar ni corcar
pels anys. De "Delirium" a
"Invocació i altres poemes" no
hi ha sinó la diferència que
marca el vent en un camp de
blats tendres o de blats ma-
durs. En camp de blats ten-
dres ("Delirium") les tiges es-
mouen enflorides i el brillant
verd s'ajua, es redreça, es
crispa, juga a escabellar tem-
pestes. En camp de blats ma-
durs ("Invocació i altres poe-
mes"), tot restant el camp jo-
ve, els blats es vincen res-
ponsable i l'or del fruit es-
purneja en l'espiga, d'un dau-
rat de vida cremada, d'un pes
de front gonflat.

Quants són els que, en la
nostra literatura, poden donar
simultàniament una obra del
tipus poètic d'"Invocació i
altres poemes" i una traduc-
ció completa, tan enriquidora,
com els "Cants" de Giucamo
Leopardi? Pocs.

Alfons Maseres, poeta de
persistent joventut!

PEARL BUCK, PREMI NO-
BEL DE LITERATURA

Una meua nota d'aquesta
secció "Talaia", publicada en
el MERIDIA del 12 d'agost, feia

l'elogi de Mrs. Pearl Buck, en-
guany premi Nobel de Lite-
ratura.

I deia la meua admiració
per mistress Pearl Buck, es-
criptora d'un art conscient po-
at el servei dels temes més
humils i de les observacions
més petites, però més prego-
namment penetrants.

Xina! Jo crec conèixer Xi-
na per l'obra de Pearl Buck.
I això retreia la meua nota.
Ni els autors xinesos m'han
donat una sensació tan viva
de Xina com aquesta nord-
americana, filla de Pastor Pro-
testant, portada al llunyà
Orient des de molt petita i
que va créixer acostant les gal-
tes al visage rosadament ros
de la seva mare i als visatges
evorinament oliosos de les
servents xineses que li vella-
ren la infantesa.

I enumerava, amb lleugers
comentaris, els llibres de mis-
tress Pearl Buck que concen:
"La Mare", "La primera dona
de Yuan", "Terra Xinesa",
"Nankin, Universitat", "Vent
de l'Est, vent de l'Oest", "Eu-
ropeus a Xina". Un món de
barreja. La vella ideologia pa-
triarcatal xinesa posada en con-
tacte d'inferioritat amb els
llogostos saltadors de les noves
societats europees, gent rica,
hom no sap: si vestits de jazz
o seda, d'smoking o de brome-
ra de càlculs financers. Esca-
mots d'aventura, escòpits pel
mar que veu amb aire pro-
tector a la gent de palanquí i
de cases amb clochers d'ín-
comptables campanetes argen-
tines, gent d'un sentit tan viu
de l'harmonia que, sabent des-
triar de quina campaneta cau
el dring més viu i la nota més
desvetllada.

Tavernes xineses on els
obers, després del treball,
s'engorgen un vas de vi ca-
lent que els costa deu "sapecs",
amb la tornà d'un platet de
faves fredes, adobades amb
fonolls, o una safata de brots
de bambú. Dàncings semi-eu-
ropeus on es ballen "blues"
i es beu xampany francès amb
copes de cristalls que imiten
flors de lotus. Cancelleries i
Universitats. Vells fillòsfs que
saludam amb un "K'ong vi-ki"
(Únicament, Ell, Conjuici) i
que han envellit grogament
damunt les planes del "Sen-
Chu", l'aplec dels quatre li-
bres sagrats. Banquers moder-
níssims i dones de plaer, amb
un exotisme "hollivutesc" que

les ja decoratives com el sa-
frà. Gangsters amb quimono
i amb frac. Misèria amb fetor
i rovell de vella sardina de
barril. Xineses que han après
vampirisme de la Joan Blon-
del i xinesos que imiten els
vestits de Dick Poivel i els
bigotets dels asos més vidriers
de la pantalla. Llegidors de
Marx que van al materialisme
històric pels camins heroics de
les doctrines patriòticament
espirituals de Meng. Budisme
i Cristianisme onejant colors
com els peixos de peixera. Jo-
ventut oriental i occidental
sortida de Cambridge o Pen-
silvània i agafada incompre-
siblement en un encordillat
fantàstic com l'estel presoner
de la xarxa de llampes que
s'esten pel cel seré xinès en
les nits elctriques de l'es-
tiu. I, per damunt l'onatge dels
desarrelats i els arrelats amb
rels de ganxo, el poble xinès,
gent del camp — (admirables
planes de "La Mare") — i la
vida remota, i la vida nova de
l'Imperi i republicànitzat. "La
Terra Xinesa" (més de mil
dues-cents planes) és tot un
segle de vida a Xina: Cortisa-
nes; soldats; nobles; revolu-
cionaris; gent de rapinya; lla-
dres llegendaris, meitat herois,
meitat rampinets; Doctors i
jeies arcanes i en savieses
dijunes. (Els tornarem a tro-
bar en "Nankin, Universitat"
i André Malraux n'ha fet una
de les seves millors obres).
I mostrat tot sobriament, amb
imatges d'una veritat misterio-
sa d'espill. En la meua nota
era retreta la labor de conei-
sença que Lujcadio Hearn féu
pro Japó. Lujcadio Hearn era
un lric. Paul Claudel cercà
pretextos japonesos. Pearl
Buck ha anat dient, obra dar-
rera obra, la vida de Xina i
l'ha dita amb una sobrietat
profunda d'epopeia i amb un
realisme d'ulls apropiats amb
amor.

En escriure la meua nota no
pensava pas en la immediata
coronació de l'obra de mis-
tress Pearl Buck amb el pre-
mi Nobel. Constatava, només,
l'admiració que sento per a
una autora que sap veure, que
sap contar i que utilitza un
llenguatge fet d'esguards i pa-
raula, la qual cosa li dona
una originalitat ben original:
l'originalitat de no inventar
res, tot dient coses que sem-
blen dites per primera ve-
gada. Ramon VINYES

PASSANT I VIVINT

ANDREA

Malgrat els seus catorze anys tota la seva aparença física és la d'un infant. No ha entrat a la pubertat encara. Porta els cabells molt negres, humits sempre — pertinats cap enrera, tívants, i té el costum de posar-s'hi una flor, gairebé fregant l'orella. És una petita refugiada procedent d'un poble prop de Sevilla que viu amb la seva mare i cinc germanes més en un casalot on han concentrat tots els refugiats. Des del primer moment m'hi lligà una viva simpatia. La seva loquacitat imatjada, aquell seu gest graciós amb les mans quan enraonava i aquells seus ulls inquietos i benigens m'atraueren.

Cada matí ens trobem quan ella va a ajudar els cuiners de l'Estat Major i enraonem una bona estona. M'explica coses del seu poble i em parla de les seves germanes, totes més grans que ella. No sap llegir ni escriure. Des d'ahir dedico una estona a ensenyar-li les lletres amb l'ajut d'un diari o d'una revista. He hagut de prescindir de les revistes perquè en lloc d'aprendre les lletres es distraïa continuament amb les imatges i dibuixos. Parlant de les seves germanes diu: "A ellas les gustan los trapos, los perfumes, y tienen novio. A mí me parece que no va a gustarme todo eso."

I resta uns moments somniosa, com si s'acarés amb el futur.

Avui m'ha cantat algunes cançonetes. Recordo la lletra d'una:

Maria dicen que te llamas y por apellido luna. Alumbreme con tus rayos que la noche es muy oscura.

En lloc de "obscura" pronuncia "escura". Jo l'he corregida i ella s'ha entestat que de cap de les maneres no s'ha de dir "obscura". M'ha fet riure l'ardor amb què ha defensat la "seva" paraula.

Cada dos o tres dies tinc un ram de flors a la meua habitació i el dec a Andrea. La cosa va ocórrer així. Era els primers dies de la nostra coneixença. Jo em trobava sol a la cambra quan prop meu va caure una flor llençada des de fora, per la finestra. No vaig veure ningú i vaig pensar que era un company que feia broma. L'endemà, però, a la mateixa hora, de nou una flor fou tirada sense que veiés tampoc qui era. El tercer dia vaig estar alerta i vaig descobrir Andrea en el precís moment que anava a llençar-me una rosa blanca. Avergonyida d'haver estat descoberta, abaixà el cap sense saber què dir ni què fer. Vaig aixecar-li el cap agafant-la per la barbata i li vaig dir que més valdria que en lloc de tirar-me una flor d'magat cada dia me'n portés un ram de tant en tant. Andrea fugí corrents i al cap de poc compareixia amb tot de flors que havia anat a tallar del jardí d'una torre propera.

Demà marxa. La meitat dels refugiats són traslladats a un altre poble, més a la rera. Andrea m'ha comunicat la notícia amb molta tristesa. Jo m'he entristit també, encara que d'uns quants mesos a aquesta banda el que he hagut d'endurar m'ha fet tornar bastant mesell. Durant dies pensaré en Andrea.

Pensaré en aquest fràgil infant de les flors, en aquesta Mignon andalusa que situo al costat d'una altra Mignon que en terres llunyanes ha conegut l'amic Sol. I penso també que restaré sense ningú que em porti flors per a la meua cambra...

LLETRA A L'AMIC PINTOR

(Fragments)

... Em sento completament en la vostra rilkeana frase sobre la poesia. Certament, no puc cantar a una sola veu. Cada emoció meua, cada nova experiència — no es crea amb emocions, sinó amb experiències — ha de tenir un to i una música diferent. A l'instrument de la meua ànima la vida cada dia afegeix cordes noves. Ésser artista potser sí és només — només! — aquesta posició d'infant meravellat que canta sol. Però no. Per a ésser-ho totalment, profundament — quin ver artista no aspira a la profunditat i a la totalitat? — cal quelcom més: cal un tràgic determini creatiu i un lúcid apassionament que està ben lluny de la innocència. El poeta ha de poder-ho cantar tot i al mateix temps sentir-se cantat, expressat en allò que canta. Perdonem l'esteticisme meu d'avui, tan rar en mi (ja sabeu com defujo sempre de normes i límits), però la vostra lletra ha suscitat aquest corrent de pensament. I potser també l'austeritat d'aquest paisatge muntanyenc on el canó de tant en tant ressona...

... Per què pinteu tants retrats? Sou massa psicòleg. Com a pintor potser és un defecte que us interessi tant l'home. Recordo que una vegada us vaig dir que éreu un apassionat del rostre humà. Us passeu setmanes senceres sense sortir del vostre taller, i compreneu perfectament que la visió dels camps de blat, movent-se en daurat oneig, us hagi obsessionat i que encara n'estigues embriagat. Meravella de meravelles! — heu cridat, però no heu deixat el vostre taller. Abandoneu per un quant temps els vostres rostres i les vostres models i sortiu a trobar els cels i els arbres i les muntanyes. Si estiguéssiu aquí dalt encara serieu a temps de veure l'or madur d'alguns camps, d'altres espigues. Només haig de fer que aixecar els ulls del paper per contemplar-los a pler. Acabada aquesta lletra sortiré i arrencaré una espiga per a vos. La més daurada que trobi...

... També m'atreu l'alegria inconscient dels aborígens (penseu en Gauguin?), d'una fresca individualitat sencilla i vivent. M'atreu molt més que l'alegria organitzada i monòtona que és una tendència de certs grans ideals. Nosaltres cerquem la grandesa en la intensitat i en la varietat, més que no pas en l'extensió. Ens repeleix, sobretot, llur marxa de ramat mecanitzat. Tenen l'obsessió de la cultura de la utilitat i s'enganyen prenent el treball com una finalitat quan per nosaltres és només un mitjà. Nosaltres no ens resignem a no veure en l'home la seva essència i el seu perfil individual, i crec que tenim raó des del punt de vista més humà. Llibertat, intimitat, ànima. Encara que ho hàgim de pagar sacrificant posicions de seguretat...

CARTA OBERTA A AGUSTÍ ESCLASANS

Ja haurà pogut veure en els meus comentaris a la producció literària com m'interessa l'obra poètica de vostè, així en un sentit de bellesa com pel fons exuberant i actiu d'afeccions contrapuntades que es mou dins seu i que veiem jugar en els seus poemes. La vida interior de vostè és d'una orografia tremolantment accidentada; de tal manera ho és que de vegades ens arriba a fer tèmer per l'esperit que la suporta. No li haurà passat per alt amb quin voluntat miro de comprendre els seus alts i baixos, tan discutits, i no sempre prou estimats en la seva realitat. Ben sovint, amb el geni que és molt el nostre: escriptors, artistes, fa l'efecte que vostè es gira al volt, mogut d'aquell instint social que és una veritat de tot temps, i que no troba la seva conformitat a cap costat. Si; som apestos éssers de difícil adaptació, però també els més sensibles al dolor del món i aptes a identificar-nos amb les vides dels altres i disposats a les grans abraçades. Sovint això no és prou estimat. Si les energies del nostre daler i força espirituals poguessin ésser captades i endegades en una economia pràctica, el món estaria salvat.

Però aquesta vegada, dins els seus dos últims llibres de poesia: el VII de les "Odes", en la dedicada "Al sans-culotte Jesús de Natzaret", com vostè l'anomena, i el XIV dels "Ritmes", en el que porta el número 876, l'accident d'aquells alts i baixos tan de vostè, es manifesta en formes en les quals no puc convenir. Són com dos grops d'una justa ingrata que desentonessin en mig d'una talla severament bella; és com si una persona seriosa i d'una dignitat innata es posés de moment a fer moviments grotescs i a barbotejar estranyes amb una veu desentonada. Aquella investida als polítics, que degenera en un llenguatge insultant, de baix carrer, i aquell semblant de voler guiar i imposar unes limitacions a la conducta del Jesús de Natzaret que vostè anomena sans-culotte, tenen aquest caràcter detonant.

De què pot venir? Si s'examina vostè mateix, i en general fem el mateix examen els qui publiquem, es veurà com hi ha en potència dins nostre un llevat d'orgull pueril, una velleïtat que ens sobta de vegades, de dir aquesta cosa o l'altra per a produir tal o qual efecte a tal porció de gent, o aparèixer als seus ulls en una determinada actitud. Probablement és aquesta vanitat, de la qual pocs escriptors s'hauran salvats d'aver-se de penedir una hora o altra, la que l'ha fet fallir contra la bellesa i la pura eficàcia en els dos punts esmentats. No haurà d'envejari-li ningú el vulgaritzar-se, el rebuixar el llenguatge en el "Ritme"

esmentat, ni alguns detalls de la interpretació de Jesús, emportat d'una raixa d'aquella vanitat tirant a demagògica. Quedarà l'obra, però el llegidor cada vegada que topi amb aquets grops tindrà un surt de sorpresa. Pensi només una cosa: no mancaran, certament, els qui del llibre no veegin gaire més que aquets moments impurs d'estridentia vulgar. Voldria vostè ésser d'ells?

mina de la hipocresia. — Cal que em recreï? Com ho haig de fer entendre? — I jo il responc: En el cas de l'Oda al Jesús que vostè ha batejat de sans-culotte, alenat el seu esperit d'home fet, enfortit en la bondat del dolor comú, sobre la pura figuració d'aquell "Jesús ingenu dels meus anys d'infant." En el cas del "Ritme" esmentat, cantant la pau, o els sentiments que a ella acompanyen — exemple: el poema "A Europa" de Maseres — amb la major consciència i fervor possibles, això sí. O cantant senzillament amb bellesa els temes de sempre i per a sempre que el sollicitin, sense la vanitat de fer crit, de produir un determinat efecte en segons qui. Fondament humans tot essent poetes, hem d'estar per sobre del temps dins d'allò que és de tots els temps. Un Jesús sans-culotte i un poeta que es posa a fer un de més entre els qui criden i flastomen amb ira, oblidant el deure essencial del verb poètic, són limitacions, minves, posades a una figura sagrada i a la poesia.

No en sigui ofès, estimat company. Hem d'anar donant l'esplet que raja dins nostre, el d'ahir, el de sempre, simplement amb sinceritat d'hommes cultes i intenció recta. Per damunt de tots, el nostre to és el de la llum mateixa, la que aclarirà les vides dels qui vindran quan nosaltres ja no hi serem, i és dins aquesta llum immutuable, estiguin segur, que hem de cercar la supervivència en l'obra, i que podem esperar d'ella l'únic efecte que la nostra professió intel·ligent sigui cridada a tenir en el món. Tota altra cosa no pas seria de la flamarada de l'escàndol o del foc que desfà més que no pas il·lumina.

Tots nosaltres, poetes, treballem a l'increment de la bellesa i a fi de purificar el món tot millorant-nos, i arribar a major claredat. És obra de temps. Vendre's això per una contemporeïtat superficial seria una operació esguerrada en el mercat de l'esperit. Per això m'he cregut obligat a assenyalar un camí. — Sóc més gran que vostè d'uns quants anys, i li prego que no ho prengui malament. — Hem d'airejar les idees i no tenir por de parlar-nos, tan sols la intenció sigui cordial, i l'expressió correcta. M'haurà quedat la satisfacció de dir la meua veritat a un autor l'obra del qual segueixo amb interès, i on he trobat, principalment en els catorze llibres de "Ritmes", dels moments més purs de bellesa i de les lluites d'una vida interior més riques que s'hagin produït dins el clos de la nostra poesia. Estigui bo, estimat company, escrigu'm, si això ha d'ésser-li plaent, i disposi.

JOSEP LLEONAR

En bona hora que se'ns presenti adés refugiant-se en un individualseus pensaments; que s'arreceri del lisme clos, sol amb la bellesa i els dolor quasi insofrible del món, o del fàstic ambient que tots hem sentit a estones i vulgui confortar el sentit en els erms siderals on estan a soles vostè i el seu esperit, precisament perquè en el fons es sent adherit als altres i es dol dels seus falliments contra l'equilibri i la serena bellesa d'aquell món ideal. En bona hora que altres vegades es prodigui en uns convivències socials alborades, orgullós de la nostra ciutat, fent-se ressò dels qui pateixen, dalerós de la claror de la pau en la sitja tota ànima distingida. No és justícia, i de la civilitat que develleïtat. És desig de conciliació, és qualitat tant com de bellesa d'humanitat. Però negar aquesta bellesa en l'expressió, i el respecte a idees elevades, això mai!

Josep LLEONART

CEMENTIRI DE B.

A pesar de la proximitat del front — tres o quatre quilòmetres, — en aquest poblet muntanyenc, quan hi arribàrem

nosaltres, res no feia pensar en la guerra. Arrupit en una petita vall irregular, tot circumdat de serres imposants per la seva monstruositat de roca turmentada, sembla un ramat que s'hagi ajuntat esporuguit. El campanar es destaca per la seva finor de línies i per la seva teulada de llicorella. L'únic carrer del poble, de cases miserables, tortuos i ple de pedres cantelludes, sembla fet més per al bestiar que per a les persones. Mosques i mosques pertot. A nuvolades s'aixequen al nostre pas i ens obliguen a estar continuament movent-nos. A l'hora del "ranxo" són un veritable turment.

Viu molt poca gent al poble. I tenen una esquerpesa desconfiada. He entaulat conversa amb un vell. En referir-me jo que la guerra devia haver fet abandonar el poble a molts — uns per mobilitzats i altres per por, — em contesta que al poble hi continua vivint gairebé la mateixa gent que abans de la guerra.

— És un poble de vells aquest — em diu. — Tothom emigra d'aquestes muntanyes. Fa molt de temps que no ha nascut ningú ací.

El cementiri el vaig trobar per atzar, una tarda, a l'hora del crepuscle. Havia deixat el poble darrera meu i seguia un estret camí que s'enfilava cap al vessant nord, tot assollellat encara. De la solitud agreste dels cims baixava un silenci que assuaujava l'ànima. Portava encara la visió als ulls dels pollancre del torrent que havia deixat adés. El camí passava fregant un clos de murs baixos que havia vist altres vegades sense que m'hagués cridat l'atenció. S'hi entrava per una porta de ferro, reixada, tacada de rovell. Vaig sentir veus dins, i donant la volta fins anar al mur de darrera, el més baix dels quatre, vaig mirar dins. Tres velles endolades estaven inclinades fent herba que, un cop arrencada, es posaven al davantal recollit. Al centre mateix del clos, rematat un rudimentari pilastre, s'aixecava una creu de ferro, també rovellada. Si no hagués estat per aquella creu res no m'hauria donat la idea que estava veient el cementiri del poble. Ni un nínxol, cap més creu, ni una flor, ni una corona. Res més sinó herba. De tant en tant, una de les velles deixava de collir herba i anava a recalcar-se contra la pilastre, reposant una estona en una immobilitat hieràtica, de cara a la llum foscant. De sobte una vella digué:

— M'han dit que ens obligaran a evacuar el poble.

— Això es diu — coincidiren, a chor, les altres.

— Jo no me n'aniria...

— Nosaltres tampoc. No tenim on anar.

Després d'un curt silenci, la primera que havia enraonat féu:

— Vull ésser enterrada allí, al costat "d'ell". — I assenyala un angle del cementiri. — En aquesta terra.

Quan vaig deixar-les continuaven de nou inclinades damunt d'aquella terra que les esperava, en aquell cementiri destinat ja només a la vellesa del poble. Inclinades, corbades, vaig deixar-les damunt d'aquella terra que em semblava que les requeria de segles i vers la qual elles tenien una fidelitat indesviabile. Vaig deixar-les pensant que allà, només a l'altra banda d'aquelles muntanyes, una joventut moria cada dia i no era enterrada en cap cementiri...

Agustí BARTRA

CLAR DE LLUNA

Càndida lluna de les mans glaçades damunt els ferros vells del meu balcó. Glavi clavat al pit de les ventades, clarí de plata en llavis de la por,

d'aquesta por pacífica i nocturna que dorm entre els matolls dels viantranyes.

Lluna que mulles els cabells en l'urna mòrbida de les aigües dels estanys.

Lluna que penges d'un trenat de branques llençols de tu mateixa, refulgents; Lluna que rius i ensenyen les dents blanques i duus clavells de boira ran les dents.

Lluna que em fas la son casta i serena i, de vegades, te m'adorms al cor, cristall i vori de la lluna plena, encens i porpra de la lluna d'or.

Teixeixes amb la llana de la pluja jerseis i randes, túniques i vels, perquè, a l'hivern, quan la gebrada puja espais enllà, s'abriguin els estels.

Frederic ALFONSO i ORFILA

Camins de dolor...

«Non enterran cadavres, enterran semente.»

CASTELAO

Exode sagnant!
Terrible calvari d'un poble d'humils que fugí de l'incendi i la devastació de les seves llars; portant a remolc com maledicció les seves misèries...
Deixant pels camins rublerts d'atparracs i desferres!... [zavares
Enllà en clara nit, [aires... la mort els empeny cavalcant pels
Quin riure, la Mort!
Quin riure!
Mentre la Mort riu, i la lluna calla, [blanca! a cavall del vent passa una ombra
Mentre la Mort riu, i la lluna calla, [l'alba!... ploren els infants, i es desperta
El vent joganer l'ha despentinada!
Sos cabells són roigs, humits, de sang i rosada!...
Al llarg dels camins, aixequen els arbres, despulats pel llurs braços enlaire!... [plom,
Ploren els infants!
I una mare canta!...
Tot calla a l'entorn!
Tots són a escoltar-la!
El vent s'ha aturat, i fins l'ombra blanca — imatge del s'ajup a besar-la!... [dolor —
La Mort riu més fort!

I la lluna calla... i galtes avall li llisca una llàgrima!...
Al peu del camí, com flor coltorçada, gemega un el cos xop de sang, [infant, de sang i rosada...
La mare ha callat:
Com és que no canta?
Com és?
Al costat del fill jau tota estirada!...
D'un pit descobert li surt un filet de sang grumollada!
A cavall del vent — junt amb l'omortalla subtil — [bra blanca, la mare i el fill cavalquen... cavalquen...
Camins de dolor!...
Camins!
Camins de tragèdia!...
Camins!
Camins malaguenys, d'Euzkadi i [Castella!
Camins esventrats, sense haver passat ni rella ni aixada!
A la vora dels camins xops de sang i de rosada, quina sembrada la Mort!
Quina sembrada!
Els ocells esporuguits fugien en desbandada!...

Altres ocells de metall portant la Mort a les ales, creuaven el cel rogenic deixant caure la metralla sobre els cossos dels infants, que com els ocells marxaven...
Sota un cel rogenic pel foc van passant els ocells negres, negres com l'ànima vil dels qui els menen!...
Els estels s'han apagat, i la lluna blanca, blanca, s'ha anat desmaiant!...
I pels camins de dolor, amb els punys crispats enlaire, jauen cossos mutilats destroçats per la barbàrie...
Aquestes despulles sagrades sembrades al llarg dels camins, aquestes despulles d'infants, de mares, de braus lluitadors, que uns jorns de malastre caigueren occits per la Llibertat dels pobles d'Ibèria, FRUCTIFICARAN!
Si ara la Mort riu, guaitant la sem que vagi rient! [brada,
Nous dies vindran, i noves albaades, que el sol lluirà, potent, per la terra!...
Llibert!
Resplendent!
Sens cap ombra negra!...
R. MASSIP

LA PRIMERA ÈPOCA DEL CINEMA

Francesca Bertini i altres "stars"

Amlato Novelli, Francesca Bertini, Pina Menichelli, Lidya Borelli, Vittoria Lepanto, Vera Vergani i altres artistes, avui oblidats, probablement amb tota la raó d'aquest món, ompliren, d'una resplendor encandorada, durant uns quants anys, la cinematografia europea.

Aleshores encara no es cantava gall ni gallina del cinema nord-americà, i encara mancava molt de temps per a que es produïssin els primers tanteigs de la casa Nordisk, tan alligonadors.

Predominava una visió càutica del cinema. El francès i l'italià, en franca competència, encarnaven dues visions antagòniques d'ell, i, totes dues, falses. El cinema francès, teatral i encàrnat; el cinema italià, que volia ésser tràgic i a penes si arribava a melodramàtic; ambedós, amants d'una literatura copiosa de tercer grau, molt garrinclonà, i d'un sentimentalisme morbós i malaltís, de l'ordre inferior, apte, però, per a exaltar l'entusiasme dels públics primaris. El cinema italià, més que no pas el francès, féu molt de mal al públic.

I bé, de tots aquells noms famosos ja no en queda res. La seva glòria va ésser de la durada d'un llampec. No podia ésser altrament. El cinema, aleshores, caminava a les palpentes i tantejava el camí que havia de seguir. I tant el cinema francès com l'italià no l'havien trobat. Però, tanmateix, donaren motiu als tanteigs reveladors de la casa Nordisk i a les primeres provatures nord-americanes.

A França es projectà, donant-hi una gran solemnitat, una pel·lícula basada en l'assassinat del Duc de Guisa, que era fàrcida de regustos teatrals. I poc després aparegué un melodrama exacerbant: El honor de un padre, amant amb tots els trucs i vicis del gènere, i encara exagerats, per tal d'assolir el que en podríem dir un dramatisme, però tan desorbitat que queia de ple en el grotesc.

Si ara es projectessin algunes pel·lícules d'aquestes, obtindrien un èxit esclatant de rialles. Però servirien per a que ens donéssim compte dels enormes progressos acomplerts pel cinema.

Ara bé, el cinema italià, tot ell exhibició verbal i expressiva, sense control, ans bé, amb una tendència molt acusada a rebassar els límits de la contenció, no podria resistir la comparança amb el cinema actual, regit per una llei severa de dosificació, que és precisament allò que li dona un equilibri magnífic.

Durant el predominí del cinema italià aparegueren tres "Dames de les Camèlies", tres. Una, de la Bertini; una altra, de la Menichelli, i la tercera de Vera Vergani. Cada una tenia la pretensió d'ésser la interpretació més fidel del drama de la corttesana francesa. Però resultà que només arribaren a ésser-ne una interpretació personal, en la qual no hi tenia res a veure la psicologia del personatge; però coincidents, les tres, en un verbalisme balder excessiu.

La interpretació bertinesca, ultrà ésser falsa, era d'un barroquisme esferèidor; la de la Menichelli era més falsa encara, més exagerada, més col·lorçada que no pas la de la Bertini. Era la llei del més difícil totavia, aplicada al cinema sistemàticament. No cal que parlem de la de la Vergani. Hom havia dit—els tècnics sempre s'apassionen—que en l'art de les estrelles italianes hi havia un pòsit de sensualisme. Si per sensualisme s'entén una successió interminable de gests i de ganyotes que tot just si arribaven a escarnir-lo, entesos. Ah!, del pseudo-vampirisme de la Bertini, de la Menichelli o de la Borelli no en parlem; era d'una ingenuïtat, d'una innocència inefable.

Això per una banda; i pel que es refereix a les pel·lícules normals. Quan, però, els actors italians s'endinsaven pels tocoms de les grans machines històriques—per exemple, el Quo vadis—aleshores cuinaven unes samfanes fulletinesques que passaven de tota mesura. Amlato Novelli—no l'Ermette,—especialista del gènere històric, tenia ocasió per a lluir una col·lecció inacabable de sarraments de dents, d'arrufaments de celles, de crispaments de mans, etc. I les exhibia, ja ho crec!

En l'aspecte còmic el cinema italià era quelcom francament lamentable. En el cinema francès també hi trobaríem exemplars reeixits d'aquest pel·lucisme truculent i curt d'osques, amb detalls essencials d'una innocència definitiva.

Les primeres pel·lícules nòrdiques començaren de donar una certa base de solidesa al cinema. Amb elles començaren d'entrar-hi la contenció, el control; començaren d'ésser eliminats el superflu, la verbositat i el teatralisme; que era, en resum, tot allò que li obstruïa el camí.

I era lògic que cedissin, com feren, el lloc a unes orientacions més directes, més vives i més substancials, algunes d'elles clàssiques, del nou art.

Jaume PASSARELL

MUSICA I DANSA

Per obra i gràcia de l'estrena del ballet "Corrida de feria", tots els que llegim diaris hem tornat a ésser víctimes de l'anomalia que és la crítica de dansa exercida pels crítics musicals. Això no passa tan sols ací. Passa a tot arreu. I això no pot anar ni amb rodes. Perquè, ¿què dirien tots aquests senyors, que elogiaven o rebentaven un ballet amb un criteri exclusivament musical, si la direcció del diari en el qual escriuen els acomiadés i encarregués la secció de música a un crític d'arts plàstiques o de literatura? Posarien el crit al cel, n'estem segurs. Protestarien enèrgicament. I tindrien raó. Perquè ací i a tot arreu ningú no toleraria que un profà s'ocupés als diaris de medicina, d'enginyeria, de botànica o de qualsevol altra matèria que desconeix. En canvi, amb la dansa tothom s'hi atreueix. Fins i tot el primer crític musical vingut, que no gosaria posar la seva ploma pecadora damunt temes que no entén, s'atreueix a definir i a pontificar quan de coreografia es tracta. I és que ací i a tot arreu gairebé tothom creu que la dansa és filla de la música i no el contrari, i que l'element principal i essencial d'un ballet és la música. És per això que els diaris no vacillen a fer escriure sobre dansa els crítics musicals.

Tornant a "Corrida de feria": excepció feta de Lluís Góngor que amb molta competència ha fet un estudi consciencios i profund de la coreografia d'aquesta obra, i de R. M. Padilla, que l'ha tractada amb extensió i penetració, els altres crítics musicals han parlat molt de la música, de la partitura del mestre Bacarisse, i gens de dansa. Només han dedicat quatre paraules vagues als ballarins. I això no està gens bé. Perquè tot aquell que comenta un ballet, no pot ignorar de cap manera que en aquest, com el seu nom indica, l'element preponderant ha d'ésser el ball, i que després vénen decorat, vestuari i música, els elements secundaris que han d'ésser subordinats a la dansa.

El mestre de ballet Massini Vist per Picasso

I encara que als crítics musicals els sembli mentida, molts coreògrafs han encarregat una partitura apropiada després, no abans, de concebre els seus ballets. Txaikovski, per exemple, va compondre tota la partitura de "La belle au bois dormant" segons els moviments indicats pel mestre de ballet Petipa, que es va adaptar a les formes simètriques de la dansa clàssica, tot i calcant el ritme sobre els accents i els intervals del moviment del cos humà. El nostre Joan Magrinyà muntant els seus impressionants "Poliritmes", que ens oferia fa poc en un festival celebrat al Tívoli, va procedir d'identica manera. Va crear da-

vant el mirall gestos, passos i actituds, i després el mestre Montserrat va compondre una música segons aquests moviments. El mateix va fer Serge Lifar amb el ballet "Icar". Primer el va muntar. I després va encarregar, millor dit, va dictar un acompanyament al músic Szyfer, esquelet rítmic que posava únicament en joc una enginyosa polifonia d'instruments de percussió. Aquestes partitures compleixen les funcions essencials de la música de dansa, que és, ni més ni menys, un art aplicat.

La dansa és un art autònom. Ho hem dit i repetit centenars de vegades. I per a intentar demostrar-ho una vegada més, tornarem a insistir. Potser ens repetirem. Però com que hi ha ulls que no volen veure i orelles que no volen escoltar, tota repetició serà justificada. La dansa té la seva significació pròpia, la seva realitat pròpia, les seves lluites pròpies, que són d'un mateix ordre que un temple grec o una fuga de Bach. La dansa és bella en si. És un art autònom. Però quan els moviments de dansa, que han d'ésser fi en si, són únicament determinats per esoterismes o per emocions, o per fets reals, aleshores no hi ha dansa, sinó pantomima simbòlica o expressiva, o descriptiva. Igualment, quan els moviments de dansa, que han d'ésser fi en si, són únicament determinats per la música, quan es vol que la música jugui un rol preponderant en la construcció i la composició de la dansa, i que el sistema de sons governi el sistema dels moviments del cos, aleshores no hi ha dansa, sinó dalecroisisme, ritmicisme i altres monstruositats. La dansa no és reproducció plàstica i dinàmica de la música, sinó que és la música que sosté i acompanya la dansa. El rol de la música és, doncs, accessori. La música, en aquest cas, és un art aplicat. Com ho és, en un ballet, la pintura i l'argument.

Sebastià GASCH

JOSEP ROBREÑO

El dia 10 de novembre va fer cent anys que la goleta mercant colombiana "Afortunada" va naufragar. Aquest vaixell conduïa com a viatgers una companyia de còmics, entre els quals destacava com a director i primer actor l'escriptor català Josep Robreño. Sols pocs d'ells eixiren en vida del naufragi i entre els morts s'hi hagué de comptar el propi Robreño.

No és el nostre camp de treball la crítica literària i ens guardarem prou de ficar-nos-hi. Però no hem volgut deixar de recó el sentit polític que tancaven moltes de les produccions d'aquest autor. Dintre de la seva manera d'escriure, ingènua i de cara al poble senzill, hi batega una ideologia liberal i un entusiasme davant el moviment polític avançat del moment. Ens trobem moltes vegades en les narracions de les actituds i orientacions polítiques de les parts en lluita un veritable calc de la guerra que ara sostenim. És per això que hem volgut extreure de la seva obra uns fragments que faran somriure a més d'un, però hem de confessar que demostren a bastament que els fets que passen al nostre país són fillada legítima de les lluites sagnants de cent anys endarrera.

Anem a donar-vos alguns fragments de la seva producció literàrio-política. En la conversa que hi ha entre un rector—home bo i liberal—i el seu feligrés anomenat Segimon, s'expressen així:

Segimon

¿No hi ha subjectes molt grans que fan veure que anem mal i aquests són en general bisbes, freres, capellans, abats, monges, sagristans i gent a ells arrimada? Ja veu vostè que animada deuria estar d'un bon zel, car a conduir-nos al cel té l'obligació posada.

Rector

Aquesta gent, Segimon, que com tu dius procedeixen, els preceptes no obeeixen que donà l'Autòr del món: perjurs, injustos, són perjudicials a la terra; qui els creu, creu-me que erra, car és precís que notau no són ministres de pau, sinó ministres de guerra.

Es de notar en aquests versos que quan van ésser editats es féu esment, amb el corresponent apartat, en allò que fan referència als clergues i gent de missa citats, que "d'aquests no s'han d'entendre tots, solament els que pertorben la quietud".

Referint-se a l'actitud de certs clergues i en especial a l'acte criminal de Merino, el qual féu objecte d'un atemptat la reina Isabel II, s'expressa així:

Oh ministros del altar, detestad tal vil ejemplo y sea el asilo el templo para el Eterno alabar: No para guerra tramar y inicuas conspiraciones,

no inclinéis los corazones por tan injusto camino ni hagáis al autor Divino cómplice de traiciones.

I ara ens hem de referir al sentit optimista català, que en l'actualitat els nostres soldats han exterioritzat tot sovint amb el "ja està bé", i que en Robreño el fa notar com exemple als napolitans quan els austríacs havien entrat a la seva ciutat, tot recordant la guerra del francès:

"¿Què tenim fins ara mal? ¿Un exèrcit aguerrit no va invadir a Madrid, nostra heroica capital? ¿No estava en cas igual les esforçades Pamplona, Figueres i Barcelona? ¿I guerra crudel alçarem i decidits "peleàrem" que eterna fama nos dona?"

I tenim així mateix una obra teatral, peça bilingüe en un acte, titulada "Lo Hermano Buñol", que ella sola és una lliçó d'història.

Fa referència a la primera guerra carlista.

Aleshores, com ara, hi intervingueren voluntaris. I trobem els de la Legió estrangera que anaven a favor dels liberals, però en canvi aquests tenien coneixement que russos—àdhuc en l'obra es parla de divisions—anaven a favor del pretendent, al mateix temps que altres russos lluitaven per la causa liberal.

Com a figura principal de l'obra hi trobem l'"Hermano Buñol" el qual té com a dissort d'equivocar-se sempre en dirigir-se als homes que veu armats. Als carlins els parla en to liberal, i als liberals en to carlí.

Copiem a continuació un fragment:

Llegiu en el número vinent

articles de

M. Serra i Moret - Sebastià Gasch

J. Roure-Torrent - C. A. Jordana

Josep Lleonart

Manuel Valldeperes - Angel Abella

Domènec Guansé

etc.

CINEMES

"Cant a la joventut" i "Guerrillers"

"Cant a la Joventut" és, simplement, un reportatge dels esports a les onze repúbliques soviètiques. Un reportatge que dona una idea molt clara de la importància que a la U. R. S. S. ha adquirit l'educació física de la joventut, alhora que de l'esperit de disciplina i de l'entusiasme que hi impera. La varietat d'esports i competicions esportives que hi són presentats, les desfildes i combinacions de rítmica i plàstica, fan que el film, a desgrat de l'extensió, no sigui gens cansat i que assoleixi, en alguns moments, una veritable bellesa per les imatges de força superba i d'harmonia que presenta. A moments, especialment alguns de la gran desfildada per la Plaça Roja, són engrescadors. Ningú, davant d'aquests milers i milers d'atletes que hi desfilen, davant de l'absoluta disciplina que mostren, davant dels exercicis, de vegades perillosos que presenten, no pot estar-se de pensar que un poble que posseeix unes joventuts així ha d'ésser, per força, un gran poble.

"Guerrillers" és una nova pàgina de l'epopeia soviètica. Ens mostra la lluita de poble, desarticulat encara de l'Exèrcit Roig, contra la invasió japonesa, que volia ofegar la revolució i aprofitar-se'n amb finalitats imperiales. És un film que potser no té tota la intensitat d'altres films soviètics de tema semblant; un film soviètic que no marxa sense una certa lentitud; però que té moments patètics molt bons, i, com en l'escena de la desfeta de les tropes japoneses, ja vers al final, una embranzida èpica.

Tot el film, altrament, té aquesta barreja de realisme i poesia, aquesta naturalitat en el treball dels actors, aquesta sentor, diríem, de multitud, de poble autèntic, que constitueix la marca i la glòria principal del cinema soviètic.

Altrament, si el conjunt és bo, si l'actor que fa el cabdill del poble captiva per la seva simplicitat, naturalitat i simpatia, l'actor que encarna el general japonès en fa una creació que costarà d'oblidar. La freda crueltat que caracteritza els japonesos, llur astúcia traïdora, llur art d'ensibornar, són magistralment encarnats per aquest actor que sap desvetllar alhora, entre el públic, sentiments de mofa i de revolta.

G.

Surt Polinski i quatre companys de la legió estrangera.

Buñol

Sembla que no em reben mal, i com riuen... Eh, són russos?

Poluis

Vist, vist, de Rusc polasc.

(Fa que sí amb el cap.)

Buñol

¿Ustedes aquí vindran a favor de Carlos quint?

Poluis

Oh, Carles quins, li fa pim pam.

Buñol

Sí, sí, mataran a tots els que a Carles no voldran; els faran pim, pam. Veieu?

Així ho haveu de portar, no perdoneu a ningú.

Homes, dones, xics i grans.

Surt Fulgenci, l'intendent:

Fulgenci

On nus atán la division e presa partir. Marchon.

Buñol

Usted es también de aquestos?

Fulgenci

Soy el intérprete.

Buñol

Es el cas, que decia a los señores que no deben perdonar a nadie, matar a todos los que quieran libertad.

Fulgenci

¿Cómo?

Fulgenci

¿Con quién presumis que habláis?

Buñol

Amb els russos, i que vénen Carles quint a defensar.

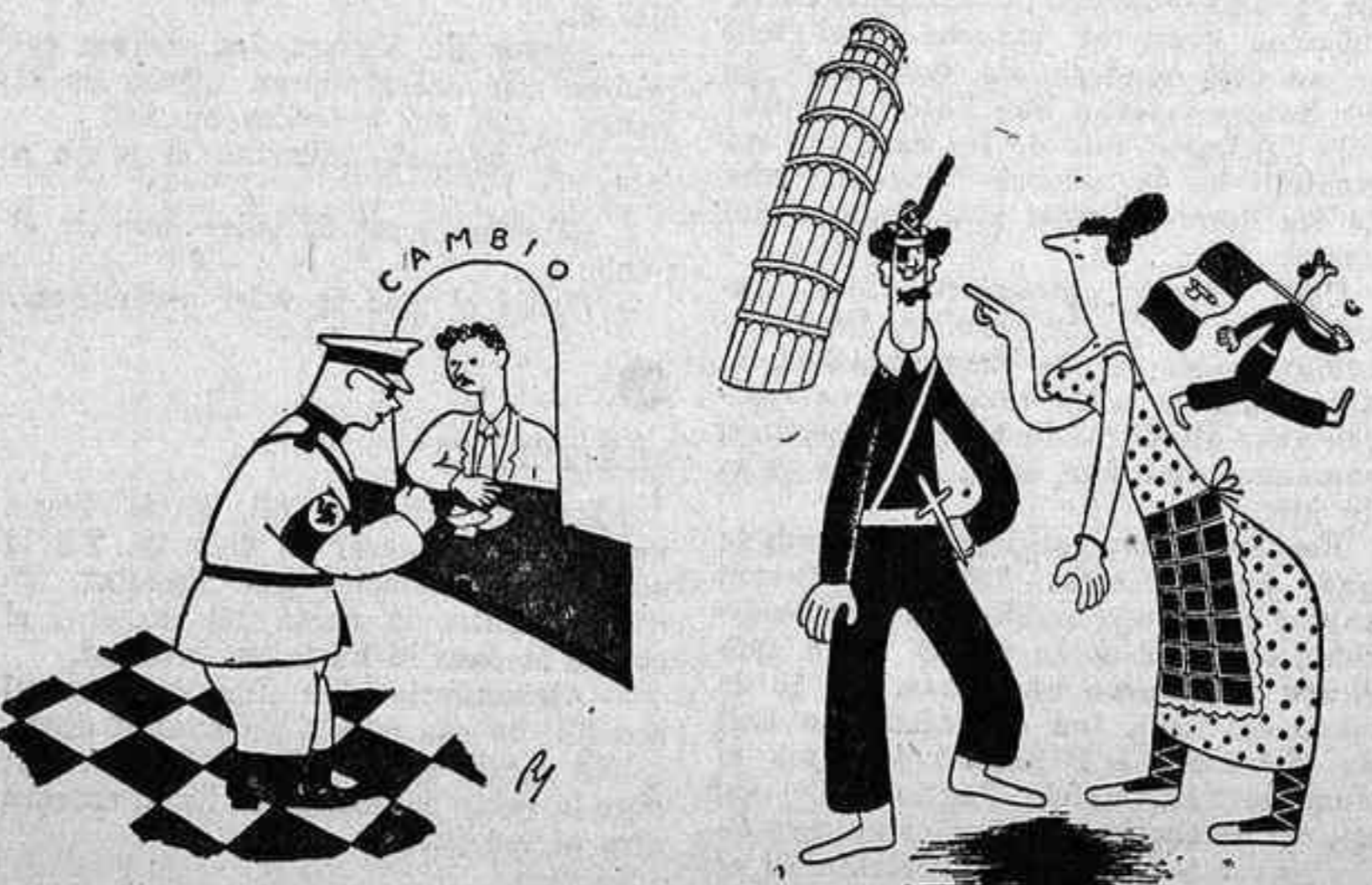
Fulgenci

Pues lo equivocaste, necio, porque los que aquí miráis defenderán de Isabel el trono y la libertad de la legión extranjera dependen.

Fulgenci

No cal fer comentaris ni treure'n conseqüències profundes de tot això. Sols cal constatar que la guerra que avui mantenim ja fou vista començar fa més d'un segle per l'escriptor i actor català Josep Robreño, que en aquests dies fa cent anys que va morir.

Marc-Aureli VILA

L'INVASOR CANVIA MONEDA, per Riera

—Bitllets espanyols fabricats a Alemanya? Aps home! Això és per als espanyols!

—I l'all?

—No el vaig poder retirar a temps.

Meridià

Redactor en cap:

Manuel Valldeperes

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, J. Roure-Torrent, M. Serra i Moret

Redacció i Administració: Passeig Pi i Margall, 29 pral. - Telèfon 12289

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - B A R C E L O N A

50 cèntims l'exemplar

Subscripció: 6 ptes. trimestre

TRENTA ANYS O LA VIDA D'UN SETMANARI

(VIDA, PASSIÓ I MORT DEL "PAPITU")

Aquests dies s'han complert trenta anys de l'aparició del primer número d'un setmanari que durant anys i anys, assolí a Catalunya i àdhuc per altres terres ibèriques, una extraordinària popularitat. Fou el terror de l'aristocràcia barcelonina, l'escàndol de molts senyors morigerats i la delícia de tota una generació. Resistí les persecucions més acarnissades, les campanyes reaccionàries més violentes, les denúncies, les recollides i els processos, i per a matar-lo calgué no res menys que un 19 de juliol, encara que el va sobreviure una temporada.

Fou, en efecte, el dia 25 de novembre del 1908 que aparegué a Barcelona el primer número de "Papitu". La història d'aquest setmanari està plena de curioses coincidències. La primera,

ro anava pel pedregal, es cregué en el cas de dir-ho. En el segon número del setmanari, aparegué una portada que tingué la virtut de fer sortir de polleguera "La Veu", els de "La Veu" i tots els solidaris, els quals dedicaren a "Papitu" tota mena de pensaments, dient que si estava venut a en Lerroux, que si allò era anar contra Catalunya... En "Xenius" féu saber que es separava de la redacció, i ho digué en un altre "Glossari", on feia constar que "ell produïa fulles cordiformes, i "Papitu" fulles lingüiformes". De resultes d'això, saltaren del setmanari, a més de l'Ors, en López-Picó, en Raventós i en Carner, però l'"Apa", que era el fundador, s'assegurà el concurs d'altres escriptors, no més notables: en Francesc Pujols, en Marius Aguilar, en

tothom se n'hagué d'anar a casa a peu. Havia esclatat la vaga coneguda per "vaga de la Canadenca", i no circulaven tramvies ni cotxes. Tres anys enrera, s'havia inaugurat al Paral·lel un cafè de cambres, amb el nom de "Societat Papitu". Malgrat la propaganda i la selecció del públic, que acudí a visitar una exposició de dibuixos, el local hagué de tancar al cap de tres mesos.

L'únic espectacle representat amb relatiu èxit, portant el nom de "Papitu" fou "El Papitu Santpere", que en Joaquim Montero estrenà a l'"Espanyol" cap a finals del 1932. Pot ésser la mala estrugància on no jugà cap paper en aquest cas, degut al fet que el setmanari no hi tenia res a veure, ni en Montero s'havia cregut en el cas de demanar permís al periòdic per a emprar el seu nom...

"Papitu" començà a llançar-se al que podríem dir la mala vida, cap al 1912, en què adquirí un caràcter francament verd. De l'etapa papitesc del "Papitu" — papitesc a el sentit que la nostra generació dona a aquest mot — cal destacar dos valors innegables: en Buendia i Gassol, infadigable conreador del "camelo" bilingüe i creador de les dues cèlebres seccions "Del teatro de la guerra" i "El Día Bético"; i en Manuel Fontdevila, que durant anys i anys escriví el davantal del periòdic, amb el títol de "Les hores d'amor serenes", sentant-hi una càtedra d'humorisme i originalitat difícilment imitables.

Els esforços que molts dels que passàrem per aquella redacció fèrem per tal de desviar "Papitu" del camí ultraliberal que seguí durant tants anys, foren endebedats. Durant l'època en què jo el dirigia, foren intentades diverses provatures, i dec confessar que no vaig reeixir. Cada vegada que jo m'esmerçava a elevar el to del periòdic, per convertir-lo en una publicació que pogués comparar-se dignament amb la premsa galant estrangera, em vaig veure desonorat davant les liquidacions comarcals, on la venda disminuïa considerablement, sense trobar-hi compensació en el lleuger augment que es registrava a Barcelona.

"Papitu" va deixar de publicar-se alguns mesos després de la sublevació feixista. Reapareixerà algun dia? El seu títol, per popular que sigui, no sembla el més adequat per a un periòdic català que vulgui respectar les normes gramaticals des de tant de temps acceptades per a la nostra llengua. D'altra banda, per a fer un setmanari alegre, però refinat, cosmopolita, espiritual, caldria aplegar tota una nova generació d'escriptors papitescos. Els homes d'aquesta nova generació tindran interès, un cop acabada la guerra, a dedicar llurs activitats a una tasca tan frívola, estant obert a llurs activitats el camp vastíssim de les revistes humorístiques i literàries? Perquè cal no oblidar que si "Papitu" pogué comptar amb la col·laboració d'homes com en Manuel Fontdevila, en Rafel Moragues, en Lluís Capdevila, l'Amichatis, l'Alfons Roure, en Ramon Raventós i tants d'altres, és perquè els dos únics setmanaris catalans que hi havia llavors eren "Papitu" i "La Esquella de la Torratxa". Un "Papitu" sense redactors joves, fóra mort. Els que el férem vint anys enrera, vivim gairebé ja exclusivament de records. I amb sols records, no és possible fer un setmanari vibrant i dinàmic, com hauria d'ésser el "Papitu" — si un dia reaparegués — o un setmanari nou que vingués a recollir i continuar la seva tradició, d'escàndol, però també — ¿per què no dir-ho? — de glòria.

—Sí, sí, senyor Carner, anirà bé si ha d'ésser beasonadal
—Es probable, perquè cregu'm que està fins a la nou del coll.

(Dibuix publicat en el primer número de «Papitu»)

que posava de relleu el davantal del primer número, es que aquest sortí el dia que feia tres anys de la cèlebre militarada de "La Veu" i del "Cu-Cut". "La gent ha sospitat coincidències" — deia l'article, que acabava amb aquesta mot, on es reflectia el que havia d'ésser, durant més d'un quart de segle, el programa de "Papitu": "Rialles, rialles frívoles, però, en el fons, es bellugarà una joventut creadora. I l'agredolç de la vida, la tragicomèdia humana, passarà per les nostres planes amb música de picarols."

Com va néixer "Papitu"? Havent-hi estat des del 1915 fins poc abans de la seva desaparició, vaig poder recollir d'un dels seus fundadors la història de la seva gestació. Fou a la penya, en aquells temps famosa, del "Catalunya", on es reunien els que foren més tard animadors de la nova publicació, capitanejats per Feliu Elies, "Apa", juntament amb en Moles, en Rafel Moragues, en Carles Costa, en Josep Maria Pasqual i d'altres que en Moles proposà:

—¿I per què no li poseu com a aquest: Papitu?

"Papitu" era en Josep Maria Pasqual, el gran crític musical. La idea d'en Moles fou acceptada, i per això, quan aquest, vint-i-cinc anys més tard, exercint un alt càrrec de la República, rebé una denúncia contra "Papitu", al qual acusaven de "massa verd", contestà:

—¿I vosaltres voldríeu que jo matés aquest setmanari, que ve a ésser així com un fill espiritual meu?

El nou periòdic assolí, en pocs dies, un èxit extraordinari. Per la seva redacció hi desfilava el més escollit del món artístic, intel·lectual i alegre de Barcelona. Aquells baixos del carrer de Pelai, on "Papitu" tingué el seu domicili oficial durant prop de dotze anys, eren dignes de passar a la història. Per tot mobiliari, hi havia una taula de planxadora que va comprar l'Isidre Nonell als encants, i mitja dotzena de cadres. Però en Nonell, a estones perdudes, va emplenar les parets de dibuixos representant totes les habitacions d'una casa bona. Hi havia el hall, el menjador, el dormitori, la sala de billar i fins la cambra de bany, cosa que en aquells temps ja llunyans es considerava com un luxe ultra-refinat i fins un xic pecador...

Al primer número de "Papitu" hi col·laboraren en Francesc Pujols, en López-Picó, en Josep Carner, en Peius Gener, en Manuel Raventós i en "Xenius", que no tan sols va fer-hi un "Glossari", sinó que el dia abans de la sortida del setmanari hi dedicà un altre "Glossari" a "La Veu". Però el "Papitu" lliguer, va durar només una setmana. L'episodi, avui oblidat, val la pena d'explicar-lo:

Estaven a punt de celebrar-se unes eleccions. Dos anys enrera, havia tingut lloc aquella formidable explosió renovadora que es digué la Solidaritat Catalana. Davallava aquell històric moviment, i els que redactaven el setmanari se n'adonaven. Els solidaris volgueren anar al "copo" contra els radicals, i "Papitu", que veia que el car-

Noguera Oller, en Didac Ruiz, en Rafel Moragues... Pocs dies després, tenien lloc les eleccions. La Solidaritat, per haver volgut anar al "copo" seguint les matemàtiques d'en "Pol", va perdre amb 39.000 vots, i els lerrouxistes guanyaren amb 30.000. Des d'aquell dia, la gent es va acostumar a tenir més compte del que deia "Papitu", que continuà sortint defensant la política de la antiga Esquerra, i a l'Ateneu, parlant de la rebequeria de l'Ors, es va fer un xisto dient que Catalunya tenia mal "Xenius"...

El cos de dibuixants de "Papitu" era, en aquella època, del més escollit. A més de l'"Apa", fundador del setmanari i el seu principal animador, hi havia, com hem dit ja, en Nonell, que tan aviat signava amb el seu cognom com amb els pseudònims "Noé" i "Josué". En Ramon Casas també hi publicà algun dibuix. Seguiren en "Babel", "únic i magistral" — deia un comentarista — que és avui una de les primeres figures del nostre art"; l'Hubert, en Torné Esquiús, l'Smith, en Joan Orts, en Labarta, en Colom, que signava "Adam", en Josep Maria Junoy, l'Inglada, en Capuz, l'Anton Ferrer, en Passarell, en "Bou", l'"Anem", germà de l'"Apa", en Jou, a Renom, que signava "Pitus", i molts d'altres. Les seves intencionades caricatures, les xafarderies dels polítics i aristòcrates feren aviat del nou setmanari l'infant terrible de Caçadors, de l'Equestre i del Liceu, assolint el periòdic tirades de 30.000 i 35.000 exemplars, en una època en què "La Vanguardia" no en tirava gaires més.

Vist l'èxit de "Papitu", en "Jandro", Soler i en Rafel Moragues, tingueren la pensada de fer una revista teatral amb el títol de "Papitu-Revista". Es féu gran propaganda, i la nit de l'estrena — 16 de desembre del 1910 — a l'antic "Tivoli", hi hagué un ple a vessar i una expectació extraordinària, sobretot quan en aixecar-se el teló en un dels quadres, els "corridos" de les llotges veieren que l'escena reproduïa fidelment una de les cambres del domicili de la cèlebre "Pagesa", una de les dones alegres més famoses del temps.

Cosa gairebé incompreensible, l'estrepa fou un fracàs sorollós. Diem incompreensible perquè l'endemà, després de retallades unes escenes i corregides unes altres, es tornà a representar, romanent amb èxit al cartell una colla de nits.

Resulta curiós remarcar la paradoxa que, havent estat "Papitu" durant anys i anys una publicació popularíssima, totes les coses que es feren amb el seu nom foren un fracàs. Pel 18 de març del 1911, fou organitzat un ball de disfresses a l'"Espanyol", amb el nom de "Mi-Carême Papitu", i el sol anunci desfermà tota una campanya de dretes, amb "El Correo Catalán" i el "Diario de Barcelona" com a portaveus. La nit del ball s'hi presentaren els requetés, i mercès a la serenitat dels directores de "Papitu", no hi van haver trets. Un altre ball "Papitu", a la "Bohèmia", l'any 1919, assolí un èxit de concurrència... però a la sortida,

—Calli, dona, calli; estic més cremada que si fos nazi i em vigiléssis un israelita.

Agustí PIRACÉS

COPS DE BEC

"UN MOT DE MUSSET"

Scribe va trobar un dia a Alfred de Musset.

—Senyor de Musset, les vostres comèdies són encantadores. ¿Quin és el vostre secret per a fer-les tan bé?

—I el vostre? — demanà el poeta a Scribe.

—El meu secret és voler divertir el públic.

—Doncs el meu és voler divertir-me.

"EXIGÜITAT"

Alexandre Dumas, fill, havia llogat una caseta al carrer de Bolonya. Tot hi estava perfectament, però apilotat. No obstant, entre la porta del carrer i el cos de la casa hi havia un jardinet.

—Alexandre! — féu Dumas pare al seu fill, un dia que hi va anar a dinar. —No siguis tan cruel per les plantes; obre la porta del menjador i així entrarà aire al teu jardí.

"BONA RECOMANACIÓ"

Alexandre Dumas va recomanar una vegada, a un dels seus amics més fidels, un subjecte de la pitjor espècie.

A la lletra de presentació va posar: "Us adreço el meu millor amic; podeu obrir-li de bat a bat la vostra porta i espero que fareu per ell el que faríeu per mi."

Al cap d'un temps, Dumas es troba amb l'amic, el qual està indignat. Explicació. L'amic tira en cara a Dumas, que ja no es recorda res, el seu excés de confiança, i li fa memòria de la presentació del seu darrer protegit.

—Has de saber — interromp Dumas — que és el meu millor amic, el xicot més simpàtic del món. Ple d'esperit i un cor com un temple!

—Sí, però va emportar-se el rellotge que tenia damunt de la xemeneia.

—No t'estranys, perquè també va emportar-se el de casa.

"COMPASSIÓ"

Un cec, sabent dir gràcies en diverses llengües, portava penjat al coll un cartellet amb aquests mots: "Aquest cec és poliglota."

Una bona dona passa a prop seu, s'inclina per dipositar la seva almona i, llegint la inscripció, diu a l'amic que l'acompanya, en un to de profunda pietat:

—Pobre home! No solament és cec, sinó que també és poliglota.

"SENZILLESA"

Un dia un imbecíl, molt infatigat de la seva elegància i d'un títol de comte, explicava amb èmfasi les seves recepcions a les Tulleries.

—L'emperador m'ha donat la creu. L'emperador m'ha donat la mà. L'emperador m'ha convidat a sopar. Aquest fou el dia més bell de la meua vida.

—Doncs jo, senyor — replicà Alexandre Dumas, — ¿sabeu quin ha estat el dia més bell de la meua vida? Quan l'any 1832, viatjant per Suïssa, vaig visitar Chateaubriand a Lucerna.

—Ah! sí, el vescomte Francesc de Chateaubriand.

—No, Chateaubriand simplement. Al cap de cinc minuts de parlar, el vellet va agafar-me per la mà...

—Tal com l'emperador va fer amb mi. ... i em va portar al galliner i em digué: "Senyor Dumas, ajudeu-me a donar menjar a les gallines." Doncs, paraula d'honor: aquest fou el dia més bell de la meua vida.

"AL CAFÈ"

—Mosso, un bitfec amb patates.
—Molt bé, senyor. A propòsit: el seu amic Ricard no vindrà.
—Doncs així porta'm un cafè.